

Пам'яті Михаїла Ковальського посв'ячуємо

XX

ВАТРА

ISSN 1232-2776

"Ту мене мати породила,
солотким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати".

Рік IX, № 1-2 (28-29), січень-квітень 2000 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Читайте у „ВАТРИ”

Х років ОЛ	3
В першу річницю	4
Кілька думок ... С.Семенк	5
Привітання ювілярів	10
Aktualne wyniki starań	14
Чертіжне	18
Лемківська хроніка	20
З листів до Редакції	27

ХРИСТОС ВОСКРЕС !

З нагоди Світлого Празника ХРИСТОВОГО ВОСКРЕСІННЯ, Президії СФЛУО, ООЛ в США, ОЛ Канади, т."Лемківщина" в Україні, СРУ Словаччини і СРІУ Хорватії, Світовому Конґресу Українців, ОУП, СУ Підлашся, всім лемківським Організаціям, Авторам – Дописувачам, Кольпортерам, Читачам та всім нашим прихильникам бажаємо доброго здоров'я, щастя, любові та Господньої благодаті.

Редакція "ВАТРИ"

Головна Управа ОЛ

Христос Воскрес !

Христос Воскрес ! Ликуйте нині,
Що в славі з гроба Він повстав,
Кінець приніс земній провині
І смертю Він смерть поправ
2х. Великдень той то день чудес,
Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Христос Воскрес ! Хоть людська злоба,
Йому зладнала люту страсть.
Повстав, повстав живий із гроба,
Зборов пекольну вражу власть.
2х. Кінець страждань, кінець всіх слез;
Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Остап Лавецький

ЦЕЙ ДЕНЬ

Великий і святий цей день.
Нам лине радість із небес,
В церквах звучить гомін пісень,
Днесь-бо Христос з мертвих воскрес !

У цей день небо і земля
Святкує чудо всіх чудес,
Людяч несеться новина ;
Христос Воскрес ! Христос Воскрес !

У цей день гримко дзвони б"ють,
Мир і любов голосять всім.
Єднайся український люд,
Цей день друг друга обіймім.

В цей день, о Христе дай нам сил,
Щоб ми все горе пережили,
Щоби нам нарид не терпів
А в щастю все Тебе славив.

Туди, мов стріли, шлю слова,
Туди крилата пісня лине.
Зсела такого вийшов я,
Життя звеличник - верховинець.

Моя країно верховинна, -
Ні, не забудуть твоїх черемх,
Коли над ними місяць лине
Вівсяним блідим калачем

ШАНОВНА І ДОРОГА „ВАТРО”!

З нагоди Нового 2000-го року Христового Воскресіння, останнього року ХХ-ого століття, Редакції „ВАТРИ” - редакторам, дописувачам, читачам і членам Об'єднання Лемків зичу щастя, здоров'я на довгі роки, сил і рішучості в поборюванні труднощів щодення!

Хай Бог дасть Вам сил і мудрості!

Хай все ясніше горить-палає „ВАТРА” і зогріває серця і душі наші по всіх усядах і все голосніше кличе:

ВЕРНІТЕСЯ!, дивіться, де паслися ваші коні; не чути співу лемківських дівчат... Верніться!

Христос Воскрес !

квітень, 2000 р.

Степан Семенюк
/Старий Поліщук/

**XVIII. „ЛЕМКІВСЬКА ВАТРА”
в Ждині - 21-23.VII. 2000**

Іван Головчак

У Великден

В сині небка сонце квітне ...
Вшитко в краю днесь привітне.
Деси зимни дні юж втекли -
Луки в зелень ся облекли.

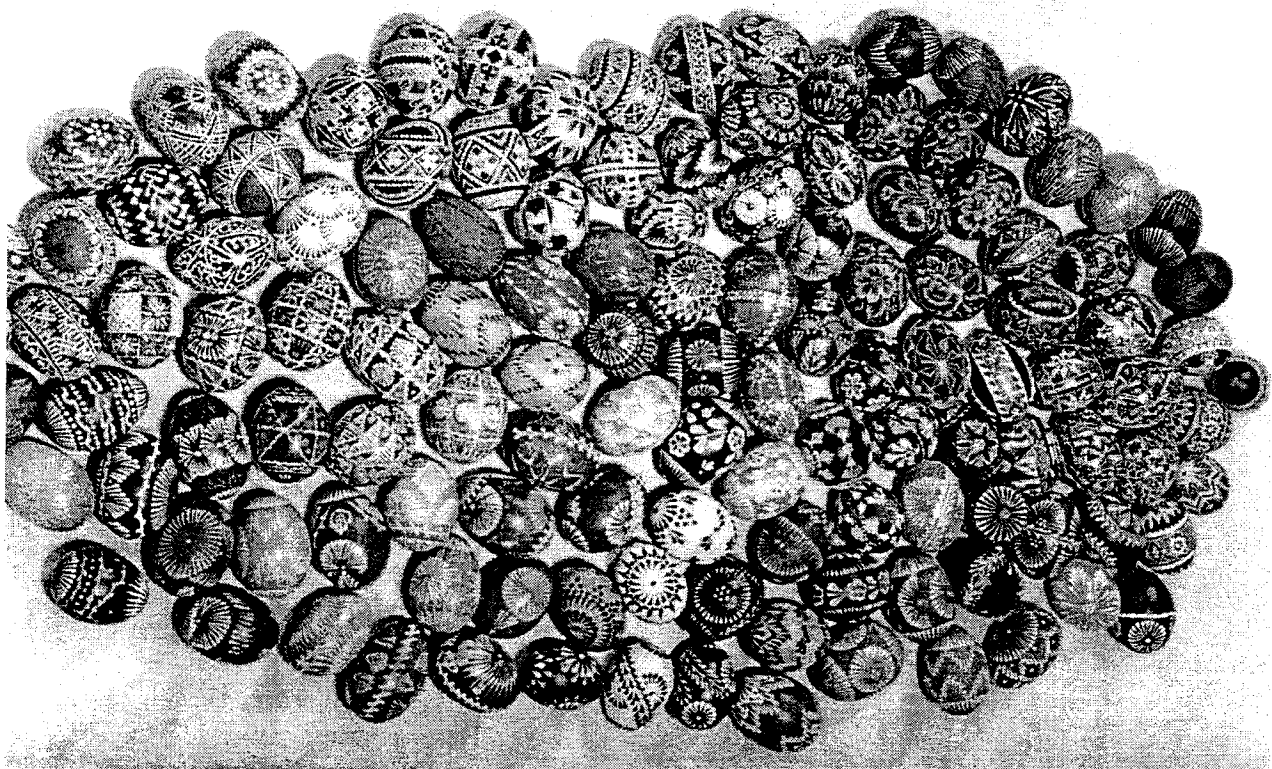
А садочки розвеснілим,
Всіх чарують квіттьом милим.
Всяди пташли юж щебечут,
Ніжну втіху в серцях мечут.

Мідни дзвони сповіщають,
О Великим дні у краю,
Кличут нарід до моління,
За Христове їх спасіння.

З гірських хижок , їх світличок,
Ідуть лемки до церквичок,
Несут в грудях Богу щирист,
Би дцпольг жити в мири.

Щтоб дозволив працювати,
І будучи дні стричати,
Та під сонця проміннями,
Край міцнити діточками.

А виходят з милих храмів ,
Ради Богу й Христа Мамі,
За Синове воскресіння,
Й за здоровля для творіня.

Писанки надіслані весною 1999 р. на XXVII Гожівський Конкурс писанок.

X РОКІВ ОЛ

25 березня 2000 р. відзначено 10 років діяння Об'єднання лемків. В конференційному залі БВА в Горлицях, відбулося засідання головних органів організації. В зборах, крім членів ГУ ОЛ, ГРК і ТС, взяли участь запрошені достойні гості і діяче ОЛ.

Збори відкрив і всіх привітав голова ОЛ

Александр Маслей. Він коротко розказав про 10 літню діяльність організації.

Члени Головної управи схвалили постанову о IV. з'їзді ОЛ та усталипили, що відбудеться він в суботу 21 жовтня 2000 р. в Горлицях.

Заступник голови Стефан Гладик зазнайомив зібраних про можливість правного старання о зворот заграбаного майна людям, покривдженним акцією "Вісла".

На зборах також обговорено актуальні справи та щоденні турботи організації.

А.Маслей розказав про свою тритижневу поїздку до США.

В артистичній частині, присвячений пам'яті Тараса Шевченка, доповідь виголосив проф. Володимир Мокрий і виступили студенти Україністики ЯУ з Кракова, а на закінчення всі присутні, стоячі заспівали "Реве та стогне,..."

З нагоди десятих роковин ОЛ, заслужені діяче і прихильники організації одержали почесні грамоти; др Андей Вельц (староста горлицького повіту), проф. Володимир Мокрий (дир. Фондації св. Володимира в Кракові), Дмитро Павличко (амбасадор України у Польщі), Зеновій Куравський (генеральний консуль України в Кракові), Єжи Абрамовіч (бургомістр Горлиць), Кшиштоф Вроньскі (радний), Здзіслав Тголь (дир. БВА в Горлицях), Дмитро Ридзанич (з-к вїята гміни Устя), "НАШЕ СЛОВО" (Ігор Щерба), ОУП, Петро Чухта, Теофій Дибец, Стефан Дзямба, Петро Шафран, Стефан Гладик, Василь Шлянта, Василь Шост, Александр Маслей, Іван

Криницький. Об'єднання лемків привітали; Зеновій Куравський; "Дорогі Паньство! Десять років у житті суспільства, це мало, а десять років діяння організації, це багато, тим більше, тільки так коротко глянути, що за той час зроблено. Пан Маслей так скромно сказав про свою діяльність, але на правду з того, що, відомо нам – представникам Української держави у Польщі – нашому Посольству, що

X-ліття Об'єднання лемків. Слово буго містра Горлиць Юзефа Абрама.

зроблено дуже багато. Користаючись, цьою нагодою, я хотівби перш за все, подякувати вам всім, а у вашій особі, всім хто розпочав спільно з вами 10 років тому діяти, хто сьогодні трудиться разом з вами. Немало зробили ви до цього часу а ще більше зробите, я в це вірю. Ви любите свою справу, коли хочете це робити. Я хочу подякувати вам за цю працю, коли виконали, і побажати більше, щоби зберигали мову, культуру, лемківську говірку. То завдяки тому єднанню, яке є, ми пізнаємо один одного глибше, є це порозумління, яке існує сьогодні між нашими народами, польським і українським. Умови створені перекарасні, але найкращі люди розуміють один одного, коли ближче знаються.

"Jest mi bardzo przyjemnie, że na takiej uroczystości są ludzie, od których bardzo zależy w przyszłości współpraca. Ja serdecznie dziękuję przedstawicielom władzy, którzy są nie tylko dzisiaj, ale zawsze. Życzę wam wszystkim szczęścia pomyślności! Dziękuję".

В'ячеслав Войнаровський - культуральний аташе амбасадри України у Польщі. "Шановні зібрані! Від імені амбасадора Дмитра Павличка, хочу преказати сердечні вітання членам Об'єднання лемків, представникам влади, воєвідської, повітової, гмінної і міської. На жаль, амбасадор сьогодні не міг взяти участі у вашій урочистості з тої причини, що в тому тижні мали ми дуже багато справ до полагодження. Можна було реально побачити співпрацю між Україною й Польщею. Власне, в цьому тижні відбулася візита нашого голови В.Р. Івана Плюща у Польщі, віце-премера уряду Польщі Лешка Бальцеровіча у Києві.

Я хотівби сердечно подякувати за запрошення, на цю дуже приємну зустріч і від серця привітати! Дякую".

Dr Andrzej Welc: „Panie przewodniczący! Dostojni goście! Szanowni państwo! Jest mi miło uczestniczyć w tej uroczystości dziesięciolecia istnienia Zjednoczenia Łemków. Ja akurat, może ponad dziesięć lat pracuję w samorządzie i przez ten czas miałem przyjemność obserwować działalność tego Zjednoczenia. Widziałem, że do tej pracy zabrali się ludzie młodzi, prężni, dlatego też organizacja pracuje prężnie i działa na rzecz społeczności lokalnej, jednocześnie promuje nasz powiat, naszą ziemię, nie co szerzej w skali kraju a nawet i poza jego granicami. Cieszę się, że jest na terenie naszego powiatu taka organizacja, która działa na rzecz swojej społeczności, nie tylko w dziedzinie swojej kultury, ale również widać, że ci młodzi ludzie - Łemkowie biorą się do pracy w innej rzeczywistości niż dotychczas. Mamy

również duże kłopoty ekonomiczne, jak i wszystkie kraje, które wyzwoliły się spod hegemonii Związku Radzieckiego. W tej chwili podobnie jak i inni przeżywamy ten okres, ale uważam, że damy sobie radę.

Z tej okazji gratuluję państwu tego, może nie dużego jeszcze jubileuszu, ale myślę, że dobrego. Życzę wszystkim jego najlepszego!"

По офіційній частині присутніх запрошено до т.з. "шведського столу" на почастинок. (пш)

В ПЕРШУ РІЧНИЦЮ

Св. п. Покійного Михайла Ковальського - головного редактора "Ватри", котрого невблагальна смерть забрала у вічність, людину найбільше заслужену з поміж нас для добра нашої суспільності і нашої організації й то вчасі виконання обов'язків службових. В попередніх "Ватрах" не були поміщені всі листи до бувшого редактора, тому поміщуємо їх тепер;

Вельмишановний п. Петре і вся Колегіє !

До самого приходу 2000 року з нетерпінням очікував я випусканого Вами 26. номера квартальника, але не дочекався. Аж по Йордані передано мені 27. номер "ВАТРИ", на останні сторінці якої в чорній рамці побачив прізвище, нині покійного п. Михайла Ковальського. Хвилина та жажнула мене в безмовний чорний смуток, який, мов туман довго сповивав мене. А пишучи ці рядки знову огорнув мою душу, бо втрата для всіх нас непоправна.

Сумління спонукнуло мене до написання кілька рядків на вічну пам'ять про М. Ковальського.

СВІТЛО ПРАЦЬ ТВОЇХ

/На могилу М. Ковальського замість вінка/

Отож Тебе Михайле, вже немає межі нами ...
Життя Твоє для нас раптовно так погасло!
О ні ! ... Бо праць Твоїх вогонь сіятиме віками,
І нас в світах усіх єднатиме всякчасно.

То будь спокійним, Сину лемків, у своїй могилі.
Твоє буття в роках даремно нам не квітло.
Воно вестиме нас аж до омріяної цілі,
Бо, знай, перетворилося в братерське світло !

І Ти, допоки будуть жить Тобі так милі лемкі,
В сіяннях праць нам жити будеш завжди,
Бо мав тепла любови Ти для всіх немов для неньки,
Яке відроджує живим усе найкраще !

Іван Головач

Найблища родина с.п. М. Ковальського

Дорогі мої Краяне – Шановна п. Антоніно з родиною !
Витаю в жалобі Вас усіх !

У той трагічний для Вас час, як рівнож увесь наш лемківско – український світ. Для Вас дорогі то жалоба не один рік а ціле життя. Для його приятелів то велика втрата на ниві нашого національно – культурного життя. Для нас усіх відійшов Він у вічність тільки смертельним тілом, зате великим лемківським духом залишився між нами на все.

Щиро Вам усім співчуємо !

Семан і Євгенія з родином - С. Ш. А.

П. С. Щиро дякую за пам'ять – "Ватру" як рівнож два листи напевно зрошені сльозами Вашого болю. Дякую!
С. Мадзелян

ДОРОГА ПАНІ КОВАЛЬСЬКА ! Шановна Редакціє "Ватри" "

Я довідався про смерть Михайла в подорожі по Україні, а перед Великоднем отримав від нього побажання. Такі дороги Господні !

Прийміть мої сердечні співчуття у смутку з приводу смерті славної пам'яті Михайла ! Хай Бог дасть Вам сил перетерпіти цю Вашу і нас всіх втрату. Будьте мужні !

Хай Господь упокоїть Його в своєму Царстві !

Київ , 29.04.1999 р.

Степан Семенович Семенюк

ШАНОВНА РОДИНО п. Михайла Ковальського та Редакціє "Ватри" !

Прочитавши в "Нашим слові" про Його відхід у вічність дуже мене це зворушило. Лемки втратили людину що майже ціле своє життя посвятила добру свого народу. Тілесно Він вже не міжнами, але духово є в нашій пам'яті на вічність. Особливо я буду відчував Його відчутність. Коли у "Ватрі" не знайду його теплого листа.

Вічна Йому пам'ять !

Цитрус Гейтс, 30 квітня 1999 р.

Бема і Василь Мадзеляни

Співчуття також надіслали;

Митрополит асп. Іван Мартиняк з Перемишля, о.Мирон Михайлишин з Криниць, Марта, Оля і Богдан Пецухи та Стефанія і Ярослав Лежинські з Вінпеґу, Дана і Яків Ставиські з Тилича, Ілярій Яворський з родинною з Поворозника, Іван Криницький з Гданьська.

Степан Семенюк

КІЛЬКА ДУМОК НА ПЕРЕДОДНІ 2000-ЛІТТЯ ХРИСТИЯНСТВА

Спроба історичного погляду.

В одній з церковних пісень є такі слова: "Ті що поклонились сонцю пізнали Сонце правди". З цього випливає одна, як здається, наука: якщо до прийняття християнства ми, нпр. кланялись сонцеві, то після прийняття християнства почали кланятись Творцеві Сонця і всього на небі і землі. Ривночасно християнство почало адаптувати наші старовинні звичаї, вкладаючи в них нову ідею – Єдиного Бога. Про це свідчать наші щедрівки, колядки, гаївки тощо, які сягають своїми коріннями далеко в дохристиянські часи, але це говорить про те, що до християнських часів наш народ створив свою власну культуру, устну словесність (письменна не збереглася ?), але і матеріальну культуру- для прикладу : трипільська культура, скіфійська ... Не збереглись на жаль пам'ятки матеріальної культури будівництва, зокрема монументального. Тому багатьох дослідників початки монументального кам'яного будівництва в Україні пов'язує, власне, з християнською епоєю, бо з того часу маємо пам'ятки – церкви, монастирі, тощо. І справді, від кінця X ст., а з окрема XI – XII маємо по всій Україні величаві, хоч часто зруйновані, кам'яні будівлі. І з цим не можна непогодитись та це не одинокі добра, які дієво започаткувало у нас християнство. Вже за князя Володимира почали діяти, як сьогодні сказали б, *державні школи і зроблено спробу обов'язкового навчання молоді*, бо князь наказав "... заберати у кращих людей дітей і віддавати в книжну науку". За панування князя Володимира основано в Києві дві вчительські школи *"вчительські монастирі"* окремі для *дівчат* і для *хлопців*. Пізніше їх було більше.

Як бачимо чернецькі монастири мали далеко не тільки релігійний характер, бо при монастирях були школи і бібліотеки. На приклад, в 1086 р. при Андріївському монастирі в Києві княгиня Анна основала першу в нас, а може і Європі, жіночу школу, в якій, крім інших предметів, вчили вишивання. В. князь Володимир сприяв будові монастирів, як носіїв не тільки християнства, але і культурно-освітніх установ. Тут переписувались, але також і складались нові книги. Князь Володимир збудував монастирі в Пінську, над Прип'тю і в Столпині на Холмщині. При собори св. Софії в Києві була велика бібліотека, друкарня (переписування книг), майстерня мініатур. Слушно пише історик Юрий Гаврилюк: "Дуже швидко, бо вже в першій половині XI. ст. появився в Київській Русі високий рівень культури. Розкинулася наука, письменництво, мистецтво" ...¹ Київ став за словами А. Бременського: "Найціннішим клейнотом Сходу, рівним самому берлові царгороду" (Константинополю). Але, продовжує Ю. Гаврилюк, "В ділянці матеріальної культури Україна не наслідувала сліпо чужих взірців, лиш надавала їм власний свій, індивідуальний характер".¹

Ми іноді мало, або зовсім не звертаємо уваги на деякі явища чи події. От хочби на те, що вже в **1051 році в Києві була школа співу**. Завдяки всьому згаданому перед

наїздом монголів на Україну в XIII. ст. в Києві було біля 200 різних шкіл а тому не дивно, що чужинці, які побували в Україні в ті часи звертали увагу, що у нас навіть серед купців і ремісників були освічені люди. Ми також забуваємо і про такі осягнення нашої тодишньої культури, як Руська правда, яка була конституцією і кодексом, старшим від Британської Великої Хартії на 200 років. Польський історик писав, що українці вже в XI ст. жили за писаним правом. Є чим гордитись перед світом. А 1300-літній Чернігів !

Не можна поминути ще одну подію пов'язану з хрещенням Руси-України, а саме: карбування власних монет, хоч деякі історики заперечують причетність християнізації до емісії власних грошей – монет, то треба такі наголосити, що воно мало безпосередній вплив на рішення В. князя Володимира про карбування власних монет. Про це свідчать як здається, візерунки на монетах (златниках і срібниках) Володимира – Спасителя і хреста. Очевидно, зо свім можливим був тут політичний аспект справи – дорівняти Візантії і іншим країнам, бо таке міг дозволити собі тільки володар Суверень, що не перечить наведеним висновкам, бо вони творять ЄДНІСТЬ (Жаль, досі історії Українських грошей ще не написано, бо окремі статті і дослідження не вичерпують питання). Не дарма В. к. Володимира митрополит Ілляріон називає "наш учитель і наставник", як в римським краю ап. Петро і Павло.²

Думаючи над розвитком життя, треба, як здається, завважити, що перше своє процвітання завдячує державній опіці, чи, як сьогодні сказали б державним гарантіям. З упадком сили української держави в XII. ст. Починається упадок і релігійного життя. Спрахи залишають рідні землі і йдуть служити іншим, чужим. В Україну почали напливати чужі нашої душі, хоч християнські, конфесії, з чужими звичаями, чужою культурою, чужою мовою. Йшли вони з Заходу і Півночі.

Відродження релігійного життя і Церкви в Україні в XVI до XVIII ст.ст. тісно пов'язане з відродженням національної свідомості народу. Від початків Братств Церква була важливим чинником позвитку суспільно-культурного і національного життя в Україні. Розуміли це добре гетмани (хоч не всі), тому в договорах з Москвою і Варшавою домагались гарантій для незалежності нашої Церкви, але і самі матеріально спомогали церковні монастирські інституції.

Треба з усією увагою підкреслити, що підйом релігійного життя був тоді зумовлений зростанням національної свідомості народу і гарантіями Козацького Війська, Козацької Української Держави – Гетманщини. Додаючи це П. Алепський, коли писав: "По всій країні Козацький ми помітили прегарну рису, що викликала у нас подив: всі вони уміють читати, за малими винятками, навіть більшість їхніх жінок і доньок, знають порядок церковних відправ і церковний спів. Свяченики вчать сирит і не лишають

їх невігласниками на вулицях. (...) звільнившись від рабства та гноблення живуть вони тепер вільно у radoщах і веселощах: спорудили соборні церкви, створили благоліпні ікони, чесні божественні іконостаси та короги (...), церква одна від одної величнійша, краща, гарнійша, вижча та більша, (...) навіть сільські церкви одна краща одної".³ Але не забуваймо щоб разом так могло статися треба було однієї умови – "звільнитися від рабства гноблення", треба було створити власну державність як гваранта вільного розвитку культури, освіти і релігійного життя, які тоді взв'язувались, бо релігія християнська є духовною культурою людини, її людської гідності.

На жаль, прийняття християнства не змінило морально-політичної ментальності багатьох нащадків великих наших Прадідів. Княжата цілували хреста на вірність і далі бились між собою за свої і не свої злочини. Тяглося це віками, що і привело до державно-національної трагедії і ерархи Церкви не без вини в цьому, пішли зкриплювати релігійну і державну силу сусідів – на Півночі і Заході. За маєтності, привілеї, посади і ... Цю правду теж треба сказати на порозі 2000-ліття Християнства щоб більше не повторилося. Не мене і сто років після ліквідації москалями Запориської Січі, як польський мемуарист запише, що в 1842/43 рр. У Києві на Контрактовий площі "вівся гандель дівчатами-крипачками, які власниці переважно пенсіонерки по службовцях, з найчистішим сумлінням продавали і купували, обдераючи їх з останньої одежі, хоч була холодна пора" ...⁴. І чинили це таки "брати християни" що прийшли "просвітити нас".

Здається, треба згадувати і ті ВЕЛИКІ ДІЛА ПРАДІДІВ НАШИХ, і ті ВЕЛИКІ НЕЧИСТИВІ ДІЛА правнуків поган і молитись до Бога, що б нечистиві діла вже більше не повторились. Але для цього треба всім нам працювати посвятив час і скрізь, пам'ятаючи слова митр. Кирила: "Проста людина, згришивши, дасть відповідь перед Богом за свою душу, священник же за душі своїх вірних".⁵ Щоб не повторилось – "і став брат проти брата, а той третій скошив обох"⁶.

Прости мені Господи мої грішні думки. Амінь.

Примітки:

¹ J. Hawryluk, "Z dziejów Cerkwi Prawosławnej na Podlasiu w X-XVII w."

² Митр. Ілляріон, "Слово о благодаті",

³ П. Алепський, "Подорож антіохійського патріарха в Росію в половині XVII ст.",

⁴ Т. Borowski, "Pamiętniki mojego życia"?

⁵ Устава Кирила, митр. Руського, XIII ст.,

⁶ Парафраза із вірша Д. Фалькєєського.

2000

ВЕЛИКИЙ ЮВІЛЕЙ

Семен Возняк

ТУГА

Туга за краєм найгірша,
Навіть гіркіша од сліз.
Та сторона наймиліша,
Де ти родився і зріс.

Лемківський краю зелений,
Туго моя ти земна,
Світку забутий пісенний,
Лину до тебе щодня.

Лину до тебе мій краю,
У пориваннях стрімких...
Чую як плачуть-ридають
Гори твої і струмки.

Бачу, як ллються ще сльози,
Сльози твої по стерні,
Там, де косили нас коси,
Сталінські коси страшні.

Вивезли нас, наче пашу
І скинули в ясла тісні...
Хто тепер лемківські наші
Буде складати пісні?

Гине карпатська говірка?
В'яне під світу дощем,
Наче та з яблуні гілка,
Стята хижачьким ножем.

Мають гуцули і бойки
Рідні оселі і міста,
Тільки тебе наче сойку,
Вигнали звірі з гнізда.

Вигнали і порозмітали
Ген по далеких світах...
Русь, що Карпатською звали
Кат розпинав по хрестах.

Чи не пора на цю тему
Радити раду Панам?
Щоб повернути з гарему
Мову і землю горян.

Гляньте татари доКриму
Ідуть - дорослі і малі,
Знову вітчизну любиму
Матиме люд на землі.

Може, хто скаже: - Панове!
Нащо говірка ця нам?
Є ж українська в нас мова...
- Є, та чи звісно Панам.

Як вигибають народи?...
На все проживати.
Будуть свої любі гори
Завсе споминати.

Шумят гори си Карпати
Жалісно шелочут
Бо про гірку долю лемків
Розповісти хочут.

Гірку долю і страждання,
Яке пережили,
Бо дві війни ту през гори
Ся перекотили.

В першу війну стояв фронт,
Люди виселяли,
А до того у Талергоф
Немало забрали.

Друга війна іщи більше
Далася во знаки
Потерпіли іщи більше
Лемки небораки.

Брак одежи і обутя,
Хліба бракувало,
А до того і гестапо
Люди турбувало.

Знов стояв фронт ту в горах
Люди виселяли.
Понищили тоти села,
Поля замінували.

По тій війні дуже лемків
Ся переселяли,
Виїхали в Україну
Жеби ліпше мали.

Так не кожний міг зробити
Бо серце не дало
Залишити отцовизну,
Оно не казало.

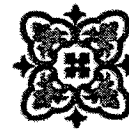
А тих бідних лемків,
Што в горах zostали.
Вивезли колейом на захід,
Вшитких звиселяли.

Шумят гори си Карпати,
Жалісно шепочут,
Бо про кривду бідних лемків,
Розповісти хочут.

Виселення і Явожно
Переїдут в історію,
Не можеме ми забути
Так важну подію.

Гине культура і мова,
Гине і край і мужі...
Боже наш, віро Христова,
Ти нам всю правду скажи:

Як повернути в Карпати
Голос народу дзвінкий?
Хто за цю пісню заплатить
І за страждання людські ?

Степан Семенюк

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В ПОЛЬЩІ

За даними Міністерства Народової Едукації (МЕН – відповідник Міністерства Освіти) в 1998/99 шкільному році, школи і пункти з українською мовою навчання, діяли в вісьмох воєвідствах: дольносьлонському, любуському, малопольському, підкарпатському, підляському, поморському, вармінсько-мазурському і західнопоморському. Таке розпорошення було (і є!) наслідком розсіяння української людності в горезвісній акції "Вісла" – 1947 і наступних роках, коли то було вигнано українців з їх етнографічних історичних земель. Належить звернути увагу, що нема українських шкіл в люблінському воєвідстві на Холмщині ...

Згідно з інформацією Головного Статистичного Управління Польщі навчання української мови було в:

- одному садочку (двомовному) – 18 дітей,
- трьох дошкільних класах початкових шкіл – 31 учнів,
- сімох дошкільних класах початкових шкіл, як додатковий предмет – 18 учнів,
- чотирьох дошкільних класах у міжшкільних групах для учнів початкових шкіл – 19 учнів.

На рівні початкової школи було загалом 83 осередки навчання української мови з 2234 учнями, в тому:

- чотири школи з українською мовою навчання: у Білому Борі, Бартошицях, Банях Мазурських і Перемишлі – 382 учнів,
- п'ятьдесят п'ять шкіл (пунктів з українською мовою, як додатковим предметом – 1041 учнів,

- двадцять чотири міжшкільні пункти навчання – 811 учнів.

Середніх шкіл (ліцеїв) з українською мовою навчання було чотири: в Білому Борі, Ґурові Ілавецькому, Лігниці і Перемишлі, де навчалось 493 учнів.

За даними того ж Статистичного Управління в 1998/99 рр. Української мови, як мови національної меншини в Польщі, навчало 119 вчителів, в тому: вчителів в середніх школах (ліцеях).

В порівнанні з попереднім шкільним роком кількість вчителів збільшилась на п'ять осіб. Більшість вчителів має вищу освіту. Деякі школи ангажують вчителів з України, зокрема музики і хореографії, як в Білому Борі, Ґурові Ілавецькому та Лігниці.

За кількістю українські школи в Польщі займають друге місце, серед шкіл національних меншин, по німецьких і третє місце за кількістю учнів, по німецьких і білоруських.

Окрім того в кількох університетах Польщі, як Варшаві, Кракові, Познані, Любліні і Ряшеві, діють кафедри української філології. Характерне, що в університетах на українській філології більшість студентів то поляки, а в середніх школах – українці.

Стількі сухих статистичних даних поданих Департаментом Науки і Виховання МЕН Польщі, що, очевидно, не вичерпує питання.

(Подається за інформацією МЕН з вересня 1999р.)

Іван Головчак

В нашій бесіді

В нашій гірській говірці – мові,
Як в зернятках, в кожному слові,
Наш початок, виростання
І в будуче просування.

Єст у словах наших рідних,
Як у отчих нивах плідних,
Така велька Божа сила,
Што нам дає вічні крила.

То кохайме кожде слово
Што так світит кольорово,
Што нас втішат кождоденно,
Ниби весна гром приємном.

Не забудме ни словечка
Нашой гвари, што смечкам
І яличкам так співала,
Як худібку випасала.

Што нас в хижих веселила
І в молитвах підносила,
З Богом побесідувати,
Би дав силу розквитати.

І множити ся у краю,
Який лемки так кохають,
Як самого Тебе Боже,
Ти ж бо все помочи можеш !

ЦИґАНЧАТКО

Давно, давно тому в селі Чарній коло Устя Руского на Лемківщині жила собі родина, подібна до інших руских родин: муж, жінка, стара бабуся і десятеро чемненьких діточок. Діти били гарди, здорові, цікаві і веселі. Хоц іщи маленьки але радо помагали родичам в господарстві. все било як треба, як Бог приказав, але і так голова родини - няньо тих діти бив незадоволений. Часто злостився на жену і діти за то бо били сами дівчата. Він конче хотів мати сина, а же родилися сами доньки то і з той причини, никим незавиненой, в хижі не било спокою.

Його жінка зас сподівалася дитини. Він зауважив, же певно жена буде гнет родити то і задумав іти собі з хижі. Встав вчас рано тай гварит до жени: Я днес піду до Горлиц. Як задумав так і зробив. Пішов просто през гори на скрути спокійний о ґаздівку, бо думат собі: мама худобу і уці покормлят а решта роботи то і дівчата пороблят. Якраз того дня розпочався в жени порід. Дівчата попросили нонашку Ксеню жеби скоро пришла ґу мамі. Нонашка Ксеня была акушарком на цілим селі, і тепер помагала прийти на світ еденадцетій дитині в тій родині. Мама дитини питатся, а што ся мі вродило ? Ксеня одповідат: та дівчатко , а мама і бабуся як почувли, же і тим разом дівча. зачали барз плакати. Кума Ксеня звідвєся: та чоґо так плачете? Можете захворити, тож

Маркіян Шашкевич (1811-1843). Пласкорізьба. Художник Осип Величко

будете плекати грудьми і дитина захворіє, а може навет вмерти. Та добрі повідате - гварит мама, але ви не знате якій я мам клопіт в хижі. Никому іщим не повідала, але вам повім. Будте так добри і не повідайте никому. Мій чоловік все на мене злостится, сварит, повідат: Інши жени родят синив, а ту сами дівки. Ани єдного сина мі не вродилас. То чи я в тим винувата?

Стара Ксеня сіла коло стола тай ся задумала, врешті гварит: Я гнеска рано билам в циганки, она вродила сина а юж більше має синів. Якби так циганку попросити і діти замінити? Цигана в хижі не є, а і вашого мужа тіж ніт, але треба би било штоси запластити. І што ви на то? Мама і баба задумалися, але внет пристали на тоту пропозицію - старой, мудрої Ксені. Може то і буде добрі, лем жеби в хижі бив спокій. Бабуся дала свої гроши, а мама дитини повідат: возте мамо і мої пінязі а решту як треба буде потім доплатиме. Положна Ксеня взяла гроши і пішла до циганки. Вшитко ій оповіла од початку до кінця. Циганка ся згодила і повідат: як хочете то міняйте. Ксеня мала на собі грубу хустку, бо на дворі било зимно, загорнула малого циганчика, вишла з хати, обернулася на право і ліво, попозерала чи дахто не іде а найважнійше жеби дитя не заплакало, пильним кроком пішла до куми ґаздині. Стара бабуся юж загрила воду, викупали хлопця і овинули в свіжі пеленки. Ксеня за тот час взяла дівчатко тай скоро понесла до циганки. Пізно в ночи повернувся ґазда з Горлиц, зачав вечеряти, але чує же мала дитина заплакала.

- Што там маш - гварит муж до жени, зас дівча, оуж єденасте?

- Ні тепер мі ся вродив хлопец - тремтячим голосом рекла жена. Чоловік хоц бив дуже змучений, але барз ся втішив, же дочекався сина.

Внет запросили кумів, сина охрестили, вельки хрестини справили, бо для сина, то треба. Вшитки з хижи му уступляли, бо то єдинак, то і хлопец ріс розкішно як царевич. Вдома тішилися хлопцём а найбарже отец. Гардий хлопчик але чоґоси тіло має дуже чорнійше як дівчата, але як доросне до своїх років, то хибаль буде темнійший як я - думав собі отец.

Ксеня часто о тих дітях думала. Я оуж стара, треба мі буде внет вмерати, а такій клопіт мам, совіст мі не дає спокою. Пішла до сповіди, вшитко оповіла, а священник їй наказав, же треба тото направити, але як? Як то направити? - роздумувала бідна Ксеня. Іде старенька попрез подвіря того господаря, тай обсервує чорнявенького хлопця. Ѓазда струже ґонти, коло него бавится малий синок. Ксеня гварит: Дай вам Боже щестя! Дай Боже і вам - одповідат кум. Виджу невроком, же вам син гарді росне, повідат кума Ксеня.

Шмарив ґонтом ҃азда на землю і повідат: Бог мене скарав таким сином. Я все злостився, нарікав, проклинав

же не мам сина. Тепер мам сина, але є неслухняний, завзятий, упертий, а як позлоститися на мене, то тото што має коло себе найближе, кий, камін ци молоток то зараз мече за мною. Бити го не бю, не могу бо іщи не ма трьох років, а што буде за десят чи пятнадцет років, певно треба мі буде з хижи втікати? Аж так жлі? - питатся Ксеня.

Ой, так жлі - одповідат ҃азда. І далі продовжат: Волів єм мати других десят дівок, як того єдного сина. Тому можна зарадити, бесідує Ксеня. Але як? - запитуєся ҃азда.

Ксеня била жінка шанувана в селі і до того одважна, то повідат: то не є ваш син, і дальше оповіла цілу правду. А ҃азда на тото: Як ви могли, як ви сміли дачіі діти заміняти? І ви не без вини! - Тепер могу спокійно вмерати - одповіла Ксеня. Возмете того хлопця, запровадите до циганки і припровадите моє дівчатко, повідат ҃азда.

Ксеня лем на то чекала, бо звалила тяжкий камін з души.

Меланія Ковальська
(на підставі правдивой події з оповіданя Юлії Мончак)

Іван Шафран

НАША НЕЩАСНА ЛЕМКІВСКА ДОДЯ

Моє рідне село Перунка правдоподібно повстало дуже давно. Свідчит за тим історія з часів поганьства і Київской Руси. В селі стояв божок Перун, котрого розвалено а на його місци поставлено церков.

Село розсташоване вздовж річки Перунчанки, котра лучится в Полянах з ріком Мостишом а она впливат в Фльорінці до ріки Білой.

Од всходу Перунки є гори; Ясінник і Верхи – перший і другий, од полудня ніжньої части села тягнєся велька рівнина по село Чирна а за ним села; Баниця, Ізби і Білична з найвижшом гором в тих околицях – Лацковом (999 м. н.м.). При вишнім кінці Перунки од полудня є гора Гарняк а за ньом не Далеко села Мохначки – гора Перун (743 м. н.м.). О заходу знаходяться гори; Верхи і Чертіж а за нима присілок с. Перунки – Бучники. Од півночи видно село Берест а за ним гору Квочу (788 м. н.м.). Меже Перунком, Берестом і Полянами є невелика гора Кругле, котра належит до тих трьох сел.

Нашом ҃міном і почтом бив Тилич (тепер є Криниця а почта в Бересті). В Перунці не било трактовой дороги лем сельска камениста. Била початкова школа, два склепи (крамниці); кооперативна і жидівска. При школі читальня, суспільна протипожарна команда і дві церкви.

Як на Лемківщині принято Христову віру, звалено божка Перуна а на його місце поставлено першу церкву (“Церква в руїні”, ст. 50 – О.В.Іванусів).

Теперішня церква св. Косми і Дамяна поставлена в 1798 р. на поли моїх пра-пра-дідив, зараз ужиткована римокатоликами. В селі до виселєня било 130 хиж і мешкало около 600 мешканців.

Давно в селі не било школи лем жаки вчили при церквах діти читати. В 1928 році поставлено нову школу, але діти науки в ній не розпочали, бо більшист селян перешло на Православя і в збудованій школі, на час будови церкви, зробили часовню – де в неділю одправляно Богослужиня. Школа розпочала нормальну діяльність аж в 1936 році. Била то 4-класова школа з сімлітнім навчаньом. До 1939 р. вчителами били поляки і по нашому вчили лем “лемківского язика” (котрого сами не знали). Аж од 1939 р. в перунській школі розпочато науку нашима увителями в нашій рідній літературній мові, але я бив єм виписани зо школи і шкода мі било же не міг єм вчитися.

(продовження буде)

До 80 річчя **СЕРДЕЧНІ ВІТАННЯ**

С. Семенюк в лагерній тюрмі СІЗО в Воркуті. 1955 р.

Члени гуртків ОУП і ОЛ Зеленої Гори сердечно вітають **Ювіляра Пана Степана Семенюка** з його 80-тими роковинами.

Він народився 19. січня 1920 року на Сокальщині. Як малий хлопець-повстанець боровся за волю України.

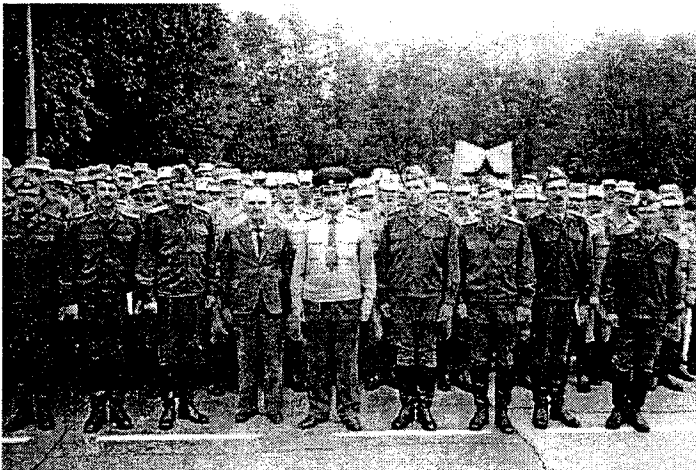
Радянська влада арештувала його в 1944 році у Рівному а Військовий суд –

трибунал НКВД засудив повстанця на кару смерті. Пізніше кару смерті замінено на двадцятьпятилітне ув'язнення в каторжних роботах в Тайметлазі, Горлазі, Владимирську, Іркуську, Красноярську, Воркуті і Мордовії.

Від довгих років Степан Семенюк мешкає в Зеленій Горі, бере активну участь у всіх діях та імпрезах, яких організаторами є гуртки ОУП і ОЛ, часто дає наукові відчити й не тільки на наукових конференціях, служить радою і досвідом всім членам й прихильникам наших організацій. Є людиною, що хоче поєднати наші порізнені релігійні конфесії. Часто про це можна прочитати його статті в різних журналах і періодиках.

Складаємо Пану Степанові Семенюку сердечну подяку за його активну і щирю діяльність інформаційно-усвідомляючу на протязі від коли став пенсіонером. Бажаємо доброго здоров'я, щастя і багато сил до дальшої праці для нашої спільноти на Многая Літа !

Управа гуртків ОУП і ОЛ в Зеленій Горі

С. Семенюк у Технічній Бригаді ЗСУ в Броварах під Києвом після відчиту для командного складу. 1992 р.

До побажань для п. Степана Семенюка приєднується Головна Управа ОЛ та Редакція ВАТРИ, якої Ювіляр є найбільш активним і актуальним дописувачем. Хай Вам щастить в здоров'ю на Многі Літа !

До 65 річчя **ПЕТРО ЧУХТА**

Народився 10 грудня 1934 р. в Ждині на Лемківщині. В 1947 році охопила його акція „Вісла”. До рідного села Повернув з вигнання по 10 роках. Ту в горах як молодий газда розпочинат господарювати на кільканадцятьох гектарах. Будує нову хижу і господарські будинки, закладат годівлю молодих корів, а його господарство стаєся взоровим для інших. Зчасом його газдівка повекшатся до кількадесят гектарів. Незадовго ждиняне розпочинають стараня о зворот лісів, але до того часу нікому не оддано забраного майна. П Чухта належит до тих перших, што допоминаються о своє. Його як активного громадского діяча ждиняне евиберают солтисом. Функцію тоту сповнят аж до 1999 року. належит тіж до вшитких сільських організацій, што діют в Ждині і Гміні.

Коли в сімдесятих роках творено в горлицьким повіті гуртки УСКТ, ждинській гурток очолює П. Чухта і стаєся делегатом на повітову конференцію УСКТ в Горлицях. Його виберают членом Повітового правління УСКТ.

В 1989 на базі УСКТ твориться Об'єднання лемків П. Чухта є одним з головних організаторів і вибрано його членом Засновного правління.

Тіж на вшитких з'їздах ОЛ є вибраний членом ГУ ОЛ та членом Президії той управи. Тоту функцію в ОЛ сповнят тіж тепер. Каждого року на Ватрі в Ждині повнит зашитну функцію старости або заступника старости Ватри. Опікуєся забудовом Ватряного поля.

Жичиме Ювілярови доброго здоров'я, щестя і вшиткого найкращого на довги роки житя.

Редакція ВАТРИ

Головна управа
Об'єднання лемків

„Ватра'94”. На фото. з ліва на право: В. Шлянта - голова ОЛ, А. Маслей - з-к голови ОЛ, П. Чухта - заступник старости, Петро Перун - староста „Ватри'94” і Ярослав Чарнобай - редактор укр. радіопередач Польського Радія Жешів.

ЩЕРБА ІВАН

Яків Щерба, народився 14 березня 1925 року в селі Свіржова Руська, повіт Яело, в-во Краківське (тепер РП). Батьки селяни.

З 1931 по 1935 р. навчався у місцевій початковій школі, 1935 - 1938 рр. - самоосвіта.

У 1938 / 1939 н.р. - приватні лекції у місцевого вчителя Петра Драня, а пізніше у відомого вчителя - письменника Василя Гірного в селі Суткова Велика.

З 1941 по 1944 р. навчався в Українській учительській семінарії в Криниці. У 1945 р. переїхав в УРСР. 1945-1952 - студент Львівського державного університету, англійсь-

ка філологія. 1945-1987 - педагогічна робота: директор школи, завідувачий кабінетом іноземних мов Львівського інституту вдосконалення вчителів.

Одружений. Дружина Катерина Василівна - вчителька.

Маємо дві дочки: Ліля і Галя.

Нагороджений грамотами обласного відділу народної освіти, обласного інституту вдосконалення вчителів, обласного відділення педтовариства УРСР, Президії республіканського педтовариства УРСР, Міністерства освіти СРСР і ЦК ВЛКСМ, медалями „За трудову доблесть“, „Ветеран праці“, „Значок відмінник народної освіти УРСР“.

З нагоди 75 річчя від дня народження, абсолвента УВС в Криниці, видатного педагога Івана Щерби, бажаємо Ювілярові доброво здоров'я, щастя, Господніх благ та дальших успіхів у педагогічній та суспільній праці у т."Лемківщина" для розвитку нашої рідної культури. Многая Літа!

Перезераме стари фотографії ...

Памятник на моголі родичів о. Йоана Полянського („Лемкин”) автора Історії Лемківщини і канцлера Апостольської Адміністрації Лемківщини.

В міжвоєнному часі у Криницькі селі: третій з права Криницький парох Євген Хил'як з родиною від ліва: сини Теодозій, Миколай, невістки - дочки священників: Дарія з Цапінських, НН, Надія з Королів, син Александер, о. Євген, архітект Княтович, підприємець Ткач з Перемишля, що займався виконанням іконостасу в криницькій церкві св.св. Петра і Павла.

Йосиф Шафран нар. 15.04.1915 р. в Крижівці біля Криниць. Жонатий з Антонією з Бсдронів. Мали вони маленьку дочку Марію а і так забрано його до примусової праці в Німеччину. Фото з того часу. Коли повертає з Німеччини його родина виїхала вже на Україну. Він поїхав за нею. Проживали в Присивцях біля Зборова на Тернопільщині. Помер 7.06.1968 р.

Текля Халуца, походить з неіснуючого села Явірник, коло Команчі, на Сяніччині. Знімка зроблена ще в Явірнику перед виселенням акцією „Вісла”. Депортована разом з чоловіком і двома дочками до села Роголі біля Бань Мазурських. Її чоловік помирає по кількох роках після вигнання а вона 10 років пізніше.

Фото з архіву п. І. Павлика.

Марія Ковальська з Трохановських, нар. 8.06.1898 р. в Полянах, померла 11.08.1991 р. в Гожові, мама с.п. Михайла Ковальського - головного редактора „Ватри”, внучка Семана Трохановського - посла Віденського Сейму.

Максим Ціхонь з Нової Веси, що біля Лабови. Фотографія зроблена в часі примусової праці в Німеччині. Там й залишився та проживав в Льоруп біля Ашендорфу.

...і стари документи ...

Новиця 7.9.1925.

Історія обновлення церкви Новицької писана дня 7.9.1925. Сей рік ест семим роком по світовій війні. Покрито церков і каплицю бляхою.

На топродано 200 штук дерева в громадским лісі. За стараням Громадской ради, председателем Громадской ради - начальником громади Виктором Палубняком і радники: 1. Юліян Потоцкій, 2. Стефан Ячечак, 3. Фецьо Ячечак, 4. А ндрій Карляк, 5. Ваньо Ференц, 6. Михал Бодик, 7. Павел Галушак, 8. Лукач Бреня, Ваньо Бігуняк, Стефан Галушак, Митро Михняк, Стефан Романик, Юстин Чачуна і Ваньо Павелчак, в присутности Всечесного Отця І Ляльовича і місцевого Священника.

Рік 1925 бив роком урожайним, тільки з powodu довгой уливи дуже зерна пропало і компері погнили. Маця жита коштувало 5 злотих польских, пшениці 7 зл. Грошей било мало. Народу било дуже, котрий не мали місця до жита. Кавалери мали по 30 років і не женилися бо не мали ммісця. Границі били позаказовани, не можна било їхати де за границу, до Америки не було вільно їхати. Народ дуже ходив сумний бо било тяжко жити з powodu браку земли.

Майстрами покритя церкви бляхою били двох жидив з міста Санок. Майстер до риштування коло церкви і обновлення вежи і бань бив Александер Глюс (45 років) і Василько Потоцкій (28 літ, кавалер). Майстер коло каплиці стефан Бішко.

Дяком бив Дутка Дионізій з помічником Павлом Журатом. Дяк з Прислопа Йоан Потоцкій і семан Клянцко з Новиці.

Обмальованя церкви мало бити в тим році, але товди великих видатків відложено на 1926 рік.

Ця історія вписана власноручно писарем громади Юліяном Потоцкім 35 літним, женатим 1919 року по укінченю Світової війни Австрійской, Росийской, Німецкой, Італійской, Турецкой, Сербской, Французской, Англицкой, Грецкой, Американской. 1920 року обдудова Польщи і війна Польска і Большевіцка.

По укінченю Світової війни бил великий голод. В року 1919 люде ходили по мацу зерна до Кракова бо інде не купив. В Горлицях на ринку не било аши одной літри панцаків. Як собі з дому не взяв кавальчик хліба, то з Горлиц пришов голодний бо не било хліба. Кінчу письмо около 11 години в ночи і іду спати дня 7/9. 1925.

Громадской ради... 45 а... 28 літ... кавалер...
 Дяком бив Дутка Дионізій з помічником Павлом Журатом. Дяк з Прислопа Йоан Потоцкій і семан Клянцко з Новиці.

Обмальованя церкви мало бити в тим році, але товди великих видатків відложено на 1926 рік.

Ця історія вписана власноручно писарем громади Юліяном Потоцкім 35 літним, женатим 1919 року по укінченю Світової війни Австрійской, Росийской, Німецкой, Італійской, Турецкой, Сербской, Французской, Англицкой, Грецкой, Американской. 1920 року обдудова Польщи і війна Польска і Большевіцка.

По укінченю Світової війни бил великий голод. В року 1919 люде ходили по мацу зерна до Кракова бо інде не купив. В Горлицях на ринку не било аши одной літри панцаків. Як собі з дому не взяв кавальчик хліба, то з Горлиц пришов голодний бо не било хліба. Кінчу письмо около 11 години в ночи і іду спати дня 7/9. 1925.

Новиця 7. 9. 1925

Історія обновлення церкви Новицької писана дня 7.9.1925. Сей рік ест семим роком по світовій війні. Покрито церков і каплицю бляхою.

На топродано 200 штук дерева в громадским лісі. За стараням Громадской ради, председателем Громадской ради - начальником громади Виктором Палубняком і радники: 1. Юліян Потоцкій, 2. Стефан Ячечак, 3. Фецьо Ячечак, 4. А ндрій Карляк, 5. Ваньо Ференц, 6. Михал Бодик, 7. Павел Галушак, 8. Лукач Бреня, Ваньо Бігуняк, Стефан Галушак, Митро Михняк, Стефан Романик, Юстин Чачуна і Ваньо Павелчак, в присутности Всечесного Отця І Ляльовича і місцевого Священника.

Рік 1925 бив роком урожайним, тільки з powodu довгой уливи дуже зерна пропало і компері погнили. Маця жита коштувало 5 злотих польских, пшениці 7 зл. Грошей било мало. Народу било дуже, котрий не мали місця до жита. Кавалери мали по 30 років і не женилися бо не мали ммісця. Границі били позаказовани, не можна било їхати де за границу, до Америки не було вільно їхати. Народ дуже ходив сумний бо било тяжко жити з powodu браку земли.

Майстрами покритя церкви бляхою били двох жидив з міста Санок. Майстер до риштування коло церкви і обновлення вежи і бань бив Александер Глюс (45 років) і Василько Потоцкій (28 літ, кавалер). Майстер коло каплиці стефан Бішко.

Дяком бив Дутка Дионізій з помічником Павлом Журатом. Дяк з Прислопа Йоан Потоцкій і семан Клянцко з Новиці.

Обмальованя церкви мало бити в тим році, але товди великих видатків відложено на 1926 рік.

Ця історія вписана власноручно писарем громади Юліяном Потоцкім 35 літним, женатим 1919 року по укінченю Світової війни Австрійской, Росийской, Німецкой, Італійской, Турецкой, Сербской, Французской, Англицкой, Грецкой, Американской. 1920 року обдудова Польщи і війна Польска і Большевіцка.

По укінченю Світової війни бил великий голод. В року 1919 люде ходили по мацу зерна до Кракова бо інде не купив. В Горлицях на ринку не било аши одной літри панцаків. Як собі з дому не взяв кавальчик хліба, то з Горлиц пришов голодний бо не било хліба. Кінчу письмо около 11 години в ночи і іду спати дня 7/9. 1925.

Юліян Потоцкій

На маргінесі дописи:
 - Lustig Elias, majster blacharski z Sanoka 1925
 - Herman Szwarz blacharz z Sanoka 1925

AKTUALNE WYNIKI STARAŃ O ZWROT MIENIA

Zjednoczenie Łemków od początku swojego istnienia tj. od dziesięciu lat, prowadzi starania o administracyjny zwrot, wysiedlonym w akcji „Wisła”, Łemkom ich własności. Jednym z pierwszych rezultatów było ograniczenie cięć w byłych lasach łemkowskich, którymi obecnie w imieniu Skarbu Państwa gospodarują Lasy Państwowe. Ta ochrona została przedłużona także na rok bieżący. Jednak aby działka leśna była skutecznie chroniona przed wycinką ubiegający się o zwrot lasu właściciel albo spadkobierca powinien wskazać obecnemu użytkownikowi granice działki oraz tytuł własności do niej, zaś samą działkę – wyraźnie oznakować.

Wbrew powtarzanej, a nieprawdziwej opinii, dekret z 27. lipca 1949 r. nie miał charakteru nacjonalizacyjnego i nie obejmował pozostawionego mienia z mocy prawa. W wyniku poszukiwań archiwalnych odnaleziono administracyjne orzeczenia, wydawane w latach 1949-58 przez Prezydium Powiatowych Rad Narodowych, właściwe dla położenia nieruchomości. Dogłębna analiza tych orzeczeń, przeprowadzona przez Stafana Hładyka i Wacława Szlantę wykazała szereg rażących naruszeń prawa administracyjnego, obowiązującego w dacie wydawania orzeczeń o przejęciu mienia. Wynikiem analizy dokumentów o przejęciu mienia było opracowanie *Ekspertyzy nt. aktualnych możliwości prawnych zwrotu nieruchomości w trybie administracyjnym w przypadkach indywidualnych*. Skutkiem przedstawienia ekspertyzy 10. września 1999 r. wiceministrowi Rolnictwa Ryszardowi Brzezickowi było zlecenie przez Ministerstwo wydania przez niezależną kancelarię prawną opinii nt. *Ekspertyzy Zjednoczenia Łemków*. Otrzymana opinia w całości potwierdziła wady prawne orzeczeń PPRN. Niezależnie od działań ministerstwa Zjednoczenie zamówiło kolejną opinię prawną, która także w całości potwierdziła zasadność roszczeń pokrzywdzonych.

Jednocześnie w toczącej się, wspieranej merytorycznie przez Zjednoczenie Łemków, rozprawie administracyjnej Naczelny Sąd Administracyjny wydał 29. listopada 1999 r. korzystny dla Tekli Kapuścińskiej, wyrok uchylający niekorzystne decyzje: Ministra Rolnictwa oraz wojewody, przekazując sprawę do ponownego rozpatrzenia na szczeblu wojewódzkim.

W oparciu o trzy powyższe opinie oraz wyrok NSA pojawiła się wola wydania korzystnych dla poszkodowanych, decyzji o nieważności orzeczeń PPRN bądź wydania tych orzeczeń z naruszeniem prawa.

20. marca br. Przedstawiciele Zjednoczenia Łemków wiceprezes Stefan Hładyk i członek Zarządu Wacław Szlanta uczestniczyli w spotkaniu z udziałem I. wicewojewody Małopolskiego Jerzego Meysztowicza, dyrektorów Wydziału Prawnego i Wydziału Geodezji UW. Na spotkaniu rozpatrywano konkretne przypadki i warianty dróg prawnych rozstrzygnięć wniosków złożonych przez właścicieli, których zabrane mienie znajduje się różnych sytuacjach: odwracalnych lub nieodwracalnych skutków prawnych. Jeśli utracona

własność znajduje się w posiadaniu Skarbu Państwa to ma miejsce możliwość zwrotu w naturze, czyli możliwe jest przywrócenie własności. Natomiast jeśli utracone mienie zostało rozdysponowane na rzecz osób fizycznych (prywatnych właścicieli) to tego mienia nie można zwrócić w naturze – nazywa się to nieodwracalnymi skutkami prawnymi decyzji PPRN o przejęciu mienia. W takim przypadku, przy pozytywnym rozpatrzeniu wniosku, możliwe jest jedynie otrzymanie odszkodowania pieniężnego.

Każdy wniosek będzie rozpatrywany indywidualnie. Dla wstępnego pogrupowania wyróżniono następujące możliwe przypadki wnioskodawców:

1/ deportowany, czy to mieszkający na ZZ czy na Łemkowszczyźnie, dotychczas nie otrzymał za utraconą własność żadnego mienia. W takim przypadku można złożyć do wojewody właściwego ze względu na położenie utraconego mienia, wniosek o uznanie *decyzji PPRN* o przejęciu mienia za nieważną. Wtedy, po pozytywnej decyzji wojewody, część mienia będąca w ręku Skarbu Państwa może być zwrócona w naturze. Zaś za pozostałą część, rozdysponowaną pomiędzy nowych właścicieli może być przyznane odszkodowanie pieniężne.

2/ deportowany, który otrzymał na ZZ mienie nierównoważne pozostawionemu – może złożyć do wojewody, właściwego ze względu na położenie utraconego mienia, wniosek o uznanie *decyzji PPRN* przejmującej mienie, za wydaną z naruszeniem prawa. W tym przypadku możliwe jest otrzymanie odszkodowania wyrównawczego.

3/ deportowany na ZZ otrzymał jakieś gospodarstwo a następnie zwrócił je Państwu, powrócił w ojczyście strony i potraktowany jako osadnik, otrzymał z Reformy Rolnej, część swojej ziemi ale nie otrzymał lasu. Ta grupa pokrzywdzonych występuje w woj. małopolskim najczęściej i okazała się najtrudniejszym przypadkiem prawnym, wymagającym wypracowania, zadowalającego dla poszkodowanych, rozwiązania.

Jeśli widniejący w księgach wieczystych właściciel mienia nie żyje, to spadkobiercy zainteresowani zwrotem mienia, przed złożeniem wniosku, powinni przeprowadzić postępowanie spadkowe. Ułatwieniem w wydaniu decyzji wojewody będzie prowadzenie starań w imieniu spadkobierców przez jednego z nich, posiadającego pełnomocnictwo pozostałych. Po złożeniu wniosku do wojewody, we własnym interesie, powinien on czynnie współdziałać z geodezyjną administracją wojewódzką w celu zebrania dokumentów, pozwalających określić wielkość, rodzaj i położenie poszczególnych utraconych działek gruntowych i leśnych. Dokumentami tymi mogą być: wypisy hipoteczne, spis posiadaczy gruntów, arkusz posiadłości gruntowej, mapa katastralna, wypis z ksiąg wieczystych albo wypis z lwh (liczba wykazu hipotecznego). Własna aktywność w tym zakresie pozwoli na sprawniejsze rozpatrywanie wniosków.

СЕЛА КОТРИХ НЕ МА; ЧЕРТІЖНЕ

Цвинтар в Чертіжнім, 1999. Фото І. Баницький.

Лемківської Народної Республіки.

В 1938 році в селі мешкало 180 грекокатоликів та една родина жидівська. Парохія була в Баниці (парохом бив о. Гребенюк), в Баниці находився тіж уряд шолтиса -

справував його Штефан Криницький, котрого заступником в Чертіжнім був Ксандер Сич.

Як прийшла II світова війна в Чертіжнім било дост спокійно. В 1940 році три родини виїхали до Совітського Союзу - били то Міхлевич Петро, Даляк Яцко і Кохан Нестор з сім'ями. По війні на схід не виїхав юж ніхто.

Зимом перед виселіньом медже Чертіжнім а Ізбами свою криївку zorganizували партизани УПА. Дійшло хтовди до сутички з польським війском, котру в II томі „Закерзоння” було окреслено як „бій проти виселеня. Село перестало існувати по горезвісній акції „Вісла”, коли то вшитки мусіли опустити рідну землю. Виселіня Чертіжнього почалося 7 червня 1947 р. Селян під військовим ескортом

Численни на Лемківщині сут місцевости, котри існують юж лем в памяти їх бувших мешканців. Назви сел часто сут юж лем топографічними назвами. Прикладом є Чертіжне, по котрим не лишився камінь на каменю і лем здичавіли овочеві дерева, една придорожня капличка, та три хрести на цмунтери доказуют, же колиси медже горами Черешенне, Зелена Липка і Сивейка жили люде.

Село Чертіжне було засноване на волоским праві в 1589 році. Його засновником бив латинский краківский єпископ Пйотр Мишковскі, котрий встановив льокаційний документ. В ньому читаєме: „Коло ріки Чертіжна званою звичайом волоским, то село штови Чертіжне било назване”. Шолтисами в селі поставили Івана Міхневича і Максима Токайского. Село творило східний край мушинской „держави” краківских єпископів, на схід од котрой тягнулися шлахетски майна родини Гладишів. Правдоподобно село юж хтовди мало свою церков, парохія била однак в Баниці. В 1791 році в Чертіжнім побудували нову деревяну церков, котру оддали під покров Михаїла Архистратига. Як можна вичислити в книжці Івана Красовского „Прізвища галицьких лемків” в селі мешкало хтовди (кінець 18 ст.) 15 родин.

Довгима роками в селі не било школи, навчання одбивалося в хижих чертіжн'ян. Щойно в 1938 році поставили школу, в котрий учительом бив Петро Кляньско з Ліщин.

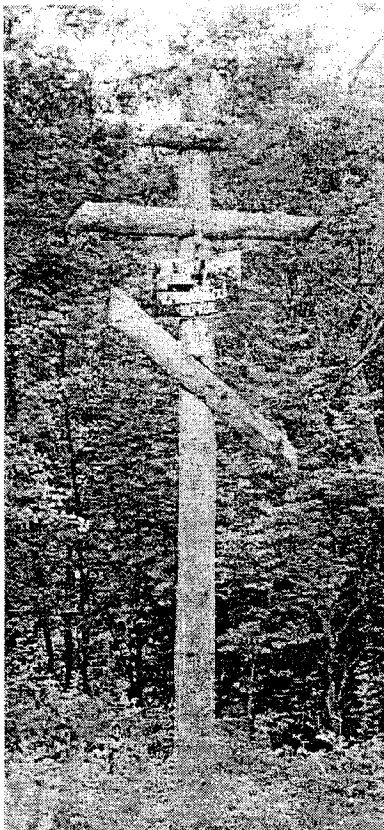
Село жило своїми проблемами прото й так не забувало про культурни традиції. Молодь особливо любила музики, на котрих грали цигане з Баниці під проводом гудака Тараса. Чертіжн'яне ангажувалися тіж в громадске житя. Делегати з села брали активну участ в вічах Руской

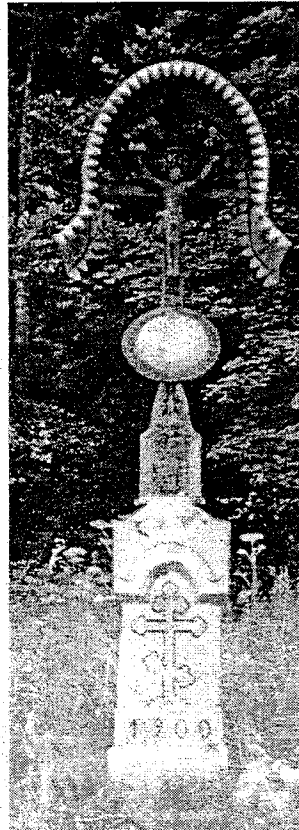
Придорожний хрест - пам'ятка по селі Чертіжне.

завезли фурманками до Горлиць, де цілий ден ждали на транспорту на захід. Чертіжняне попали в околиці Стжелець Краенских і Мендзижеча на Любускій землі та на Лігничину. Підчас подорожи пят осіб забрали до Явожна - були то Вацко і Андрий Блащакі, Ваньо і Йосиф Чирняньски та Семан Копистяньский. Вшитки будівлі залишеного села розобрали поляки з Висовой і Криници. Розселени Чертіжняне дбают єднак про залишки свого села. Цмунтір є на ново огороджений і все попрятаний. На місци, де стояла церков стоїт великий трираменний хрест. В 1997 р. в 50. річницю вигнання бувши Чертіжняне поставили коло цмунтеря пропамятний хрест, який зробив Михайло Стафиняк, лемківский різьбяр з Бруец коло Мендзижеча (родом з Брунар). Хоцкі села не ма, оно все іщи існує в памяти. Як ей не стане, Чертіжне зовсім пропаде. Про то хочеме зобрати вшитки інформації про село Чертіжне, а потим написати історію його існування і його пропаданя. Просиме Чертіжнян про всяки інформації про своє село, спогади, знимки, памятки. Просиме тіж о виправданя того, што поміщено в гнесній статті. До написаня той кортокой історії використализме спогади бивших Чертіжнян зо Стжелець Краенских, Сквежини і Олобоку та статтю Є. Чайковського „Dzieje osadnictwa historycznego na Podkarpaciu i jego odzwierciedlenie w grupach etnicznych.”

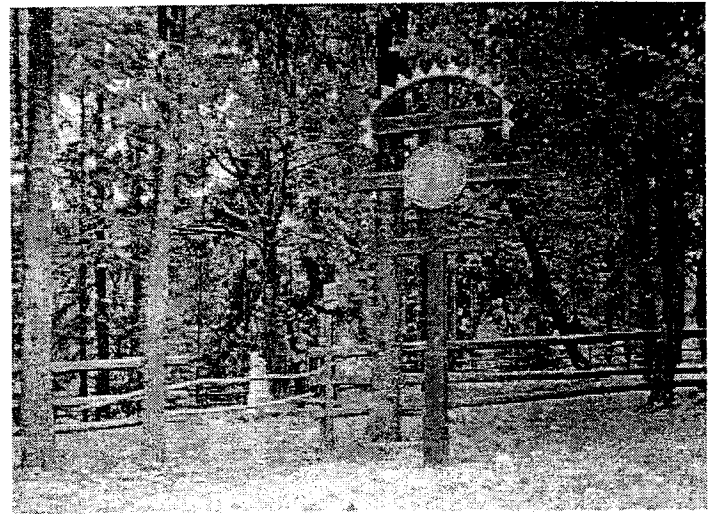
Гражина Поплавска
Мирослав Пецух

Хрест де стояла церква в Чертіжним.

Хрест - пам'ятка по Чертіжним.

Хрест-пам'ятка 50 років акції „Вісла”.

БОГДАН-ІГОР АНТОНІЧ

ЛІС

Навчився лісової мови
із книги лисів та сарнят!
Виходить місяць до діброви
писать елегії на пнях.

Струмки полошуть срібло тиші,
в росі купається трава.
Хай найпростіші з всіх слова
у книзі лісу напише!

Під сивим небом розстелилась
Земля вівса і ялівцу.
Скорбота мохом оповила
Задуману країну цю.

Як символ злиднів виростає
Голодне зілля-лобода.
Відвічне небо і безкрає,
Відвічна лемківська нужда.

„Елегія про співучі двері”

Володимир Кочерга

РІЖНИ БІДИ

Раз в неділю по обіді,
Сходилися ріжни біди.
А то било в першим тижні,
По кермеши і в Чертижним.

Тота што лем била мала,
На шовтистві замешкала.
Друга била кусьцьок векша,
То на вишній конец втекла.

Лем тота, што велька била,
серед села ся лиишила.
Зараз біди ся змовили,
То і вітом ей зробили.

Як вітувати зачала,
Одразу нараду скликала,
Як ся біди посходили,
То лем они бідолили.

Єдний уряд все заваджад,
Другій партія перешкаджат.
Третя тилько тим доводит,
Же ту війна юж надходит.

Довідалося о тим право,
Артикулом їх обняво.
Параграфом пов'язаво,
До вязниці одосваво.

Там мусіли посідити,
І престали бідолити.
Бо там ништо їх не слухав,
Лем каждый свою біду чував.

Обскубували їх як ся даво,
Жеби бід ся зменшаво.
Витягли би з них і кости,
Якби били на вільности.

А як кару одсідили,
То юж они зрозуміли,
Же не треба бідолити,
Тилько все добре робити.

Зараз ся преіменували,
Добробитом ся назвали.
І зачали лем ґаздувати,
Юж перестали пльоткувати.

Біда сама ся не родит,
Хто не робит, біду творит,
Або як язиком телепат,
То так само біду клепат.

Хто єст мудрий і зарадний,
Тот ґаздує лем порядні.
Свого добра лем пильнує,
Сусідив своїх шанує.

В тот час біда не існує,
Одкаль пришва там вандрує,
Мешкат собі рік по році,
Лем в чертижн्यानським потоці.

Біди тіж нам посилают,
Пруси, Поліщуки, Маґочи.
Стоваришаками зас називают
Тих што їх чекают помочи.

Таки біди од себе одганяйме,
На й сідят си в Америці.
Їх теорії не слухайме,
Бо зийдеме на манивці.

О тим вшитким памятайме,
Жадним бідам ся не дайме.
Най біди живут в парії,
Не баламутят нам нації!

Науки września idą w las?

Sąsiedowanie Ukraińców i Polaków w 1939 r. tkwiło w beznadziejnym impasie. Tak nad Sanem, jak i nad Zbruczem i Horyniem. Najgorszy był stan społecznej świadomości po obu stronach. Polacy nie chcieli zrozumieć, że kwestia ukraińska ciągle wisi nad młodą Rzeczypospolitą i niczego się w tej kwestii nie czyni; represje i przemilczenie nic nie rozwiązują; każdy zaś zwrot w trudnej polskiej sytuacji politycznej - między Niemcami a sowiecką Rosją - musi Ukraińców zaktywizować. W czasie i w formach - specjalnie dla Polaków niedogodnych.

Bardzo trudne było wówczas przełamywanie owego impasu. Polacy nie chcieli widzieć w Ukraińcach podmiotu narodowego o naturalnych ambicjach oraz pragnieniach. Obrażliwie wręcz spychano ukraińską kwestię poza margines uwagi. Skapiono jakichkolwiek starań, prócz policyjnych, by pozyskać sobie Ukraińców, a bodaj tylko zneutralizować. Trudne by to było? A nadciągająca burza rokowała zdarzenia łatwiejsze.

Jak wiadomo, Ukraińcy byli wówczas generalnie w sytuacji fatalnej. W szczególności - na wielkiej Ukrainie, z jej najnowszym etapem sowietyzacji. Ale również i w Galicji wschodniej oraz na Wołyniu ludzie mało co czuli się lepiej. Chcieli zasadniczej zmiany, jakiegokolwiek. Nie nurtowały Ukraińców dylematy, że polska katastrofa wcale nie musi przynieść samostijnej Ukrainy. Pręcej - panowanie hitlerowskich Niemców nad Lwowem. Łuckiem i Tarnopolem; albo zgoła bolszewickich Rosjan.

W wojennym zamęciu - sądzono - więcej jest szans na sposobność, by zacząć starać się o swoje i po swoje.

Pierwszą tu próbę stanowić miała polska mobilizacja, czyli przedstawienie armii na stopę wojenną; oznaczało to między innymi powołanie pod broń dziesiątków tysięcy rezerwistów narodowości ukraińskiej. Jaką zajmą oni postawę? Tym bardziej, że wojsko polskie musiało także sięgać po wiejskie konie i wozy, a tego nie lubiano nigdzie na wsi. Na południowym wschodzie kraju mobilizacja rewolucjonizowała narodowościową strukturę armii. W czasie pokoju było regułą, iż ukraińskich poborowych brano na... zachód, albo w głąb Polski; w zamian dosyłało ludzi z krakowskiego, poznańskiego, śląskiego. Mobilizacja wojenna zaś musiała bazować na rezerwistach możliwie najbliższych. W Galicji wschodniej, oceniały władze wojskowe i policyjne, musiała być to operacja ryzykowna. W okręgach Lwów i Przemyśl opóźniono więc ją o bite dwa dni w porównaniu z resztą Polski. W sytuacji, kiedy liczyły się już godziny. Były one teraz niezbędne polskiej policji, by - prewencyjnymi internowaniami - zdeorganizować ukraińskie podziemie. Mobilizacja odbyła się sprawnie, epizody sabotażu należały do wyjątków, stawiennictwo Ukraińców do kószar nie różniło się od polskiego.

Nie wiadomo dokładnie, jaką w tym odegrała rolę zasadnicza wolta sytuacji politycznej ostatniego pokojowego tygodnia, dezorientująca Ukraińców. Mowa, oczywiście, o pakcie „przyjaźni” Stalin-Hitler. Nie mogło być potocznie wiadome, że tajny załącznik tego paktu oddawał bolszewikom Galicję po San. Ale różne obawy zdominowały optymizm. Musiały z ukraińskich rachub wypaść oczekiwania, że Niemcy podejmą poważniejsze próby kon-

struowania ukraińskiej państwowości.

Sam przebieg błyskawicznej kampanii wrześniowej przyniósł fakty o zróżnicowanej wymowie. Polskie źródła nie mówią o postawie żołnierzy-Ukraińców źle. Polacy po dziś dzień mieć powinni świadomość o tysiącach poległych i rannych Ukraińcach w polskich mundurach; mimo skomplikowanych odczuć i myśli tych ludzi. Ukraińcy zaś nie mają powodu zapominać, że zwarta ukraińska formacja - tzw. Legion Suszki - wystąpiła po niemieckiej stronie, co aprobaty sowieckiej nie wzbudziło.

Ukraińskie powstanie, choć z niemiecką pomocą było przygotowywane, jednak nie wybuchło. Żywiołu pretensji i nadziei całkowicie powstrzymać się nie dało. Do większych walk, po kilkuset ludzi z każdej strony, doszło w rejonie Stryja i Mikołajewa (10-15 września). Musiały być krwawe ofiary; nie mogło odbyć się bez polskich odwetów i represji. Lecz skalę względnie masową przybrały napady na polskich rozbitków, łączone z ich rozbrajaniem i zdobywaniem sprzętu wojskowego. A też porachunki z polską administracją, policją, osadnikami, ziemianami, leśnikami, czy zgoła konflikty sąsiedzkie. Przebijające się ku węgierskiej i rumuńskiej granicy oddziały polskie miały w swym składzie ludzi z różnych stron kraju, stosownie też szeroko rozchodziła się fama tych tragicznych epizodów.

17 września, jak wiadomo, wkroczyła do Galicji oraz na Wołyń Armia Czerwona. Dany Front oficjalnie nazywał się „ukraiński”, dowodził nim Timoszenko, zaś w jego szeregach musiało służyć wielu naddnieprzańskich Ukraińców; podobnie, jak w idących tuż wojskiem - formacjach NKWD. Nie mieli oni zapewne szczególnych oporów w tej operacji. Oczywiście, już stały przed nimi zadania, by równoległe do niszczenia „Polski jaśniepanów” - podjąć od razu rozprawę z „ukraińskim nacjonalizmem”. Bolszewicy nie wahali się podjąć karty, którą tak zlekceważyli Polacy.

Rosyjski najazd miał następstwa niezwyklej doniosłości - natychmiastowe oraz na długą metę, aż po dziś dzień...

Bezpośrednią polską dezorientację, rozpacz oraz chaos wyobrazić sobie nie trudno, dość bogato jest to zresztą opisane. Reakcje ukraińskie były, oczywiście, inne. Nad wszystkim górowała satysfakcja z polskiej spektakularnej katastrofy. Kłębiły się myśli i próby wykorzystania zmienionej sytuacji w ukraińskim interesie; tak osobiście, jak i politycznie. W żywiołowych odruchach niszczone do reszty, przede wszystkim substancję polskiej państwowości, na własną rękę, lub współdziałając z bolszewikami. Dobrze to zostało przez Polaków zauważone i zapamiętane. Inaczej, aniżeli przypadki starć Ukraińców z Armią Czerwoną oraz NKWD; krwawe ofiary miały miejsce m.in. w Podhajcach oraz Złoczowie. Uszły też polskiej uwadze rosyjskie aresztowania wśród Ukraińców, jak i masowy exodus na zachód, pod okupację niemiecką, narodowego aktywu ukraińskiego, od polityków i duchownych, po działaczy oświatowych i gospodarczych. Nie robił po obu stronach wrażenia fakt, iż w więzieniach - już sowieckich - szybko zetknęły się fale Polaków oraz Ukraińców i jednakże teraz były pisane im losy. Niwspółmiernie bystrzej zauważono ze strony polskiej, że okupant niemiecki za Sanem zyczliwiej obchodził się z żywiołem ukraińskim, choć jego aktywność polityczna była raczej temperowana.

Był też dzień 17 września inauguracją specjalnego sezonu martyrologicznego i Polaków, i Ukraińców. „Katyń nr 2” miał miejsce w Charkowie, na ukraińskiej ziemi. I w tym ludobójstwie musiała, niestety, być ofiarami również ukraińska reprezentacja z racji, mimo wszystko, wspólnoty losów z Polakami. Niech tu będzie przykładem ks.pptk. Szymon Fedoreńko, naczelnny kapelan prawosławny WP... Albo zbiorowe masakry w galicyjskich i wołyńskich więzieniach, gdy wybuchła wojna rosyjsko-niemiecka 1941 roku; nikt nie zliczył, czy bardziej dotknęły one Polaków, czy Ukraińców. I rzecz nie w arytmetyce. Gehenna wywózek na

północ ludności cywilnej - dla słabszych równa, bywało, karze śmierci - w każdym razie Ukraińców nie oszczędziła.

Dla żadnej ze stron nijakiej nauki z tego nie było. Musiała więc przyjść kolejna runda polsko-ukraińskich porachunków, kiedy Niemcy sforsowali granice na Sanie i Zbruczu. Zajadły konflikt AK-UPA musiała dopiero „godzić” Armia Czerwona wraz z NKWD, gdy wrócili oni na tragiczną ziemię. Mało tego jeszcze było naszym pradziadom i dziadom, więc masakr nie oszczędzili również kobietom, dzieciom i starcom. Ani też wysiedleń cywilnej ludności wokół linii Ribbentrop-Mołotow; sławetnej akcji „Wisła”, a i bezimiennej, którą pozwolę sobie nazwać „Horyń-Dniestr”. Nastąpił na czas całego pokolenia w stosunkach polsko-ukraińskich spokój i cisza; taki, jak na cmentarzu.

Według naszych gazetowych opinii, na schyłek XX wieku mamy wreszcie przyjazne stosunki polsko-ukraińskie. Opinie tych nie podzielam osobiście. Są to co najwyżej stosunki formalne. Oficjalne traktaty oraz urzędowe deklaracje. Bywa, iż mówi się w nich o „strategicznym partnerstwie” czy „modelowym sąsiedztwie”, ale w ogóle nie biorąc pod uwagę, co sobie myślą - po obu stronach - szersze kręgi społeczne, co odczuwają i pamiętają z przeszłości, jak postrzegają swego sąsiada, ukraińskiego bądź polskiego, w codziennym życiu i jakie rachuby albo obawy wiążą z tym sąsiedztwem na przyszłość. I mniejsza o doraźne incydenty negatywne, przemyskie lub lwowskie. Sądzę, że to nasze obecne sąsiedztwo cechuje przede wszystkim wzajemna nieznanomość, brak zrozumienia i obojętność. I jak może być inaczej, jeśli czas wojen i krzywd, a później cmentarnej ciszy - nigdy nie zaczął być odrabiany przez dwustronną rzeczową współpracę, oświatę i wychowanie? Nie jest w ogóle odczuwana taka potrzeba. Upiory przeszłości bez reszty wypełniają temat, jeśli nawet ktoś chce kwestię naszego sąsiedztwa podjąć.

W życiu narodów nie tyle liczą się dyplomatyczne rozmowy i gromkie oświadczenia dostojników - którzy przychodzą i odchodzą - co masowe ludzkie przeświadczenia; zasadnie mniej lub więcej, ale przechodzące z pokolenia na pokolenia. A zmiana tych przeświadczeń to bardzo trudna sprawa. Wymaga nie tyle słów, co faktów. Im bardziej sprawdzalnych i materialnych, tym lepiej. Ostatnie dziesięciolecie szczęśliwie było wolne od zdarzeń mrozących po staremu krew w żyłach, ale jego jałowość w sferze faktów pozytywnych wprost rzuca się w oczy. Zdajemy się na samoczynny wpływ czasu, lecz kto wie, ile da nam los spokojnej koniunktury? Jej przebliski w mijającym stuleciu z polskiej strony bez wyjątków były marnowane.

Jest decyzja współczesnej ukraińskiej władzy, by 60. rocznicę wkroczenia Armii Czerwonej do Galicji i na Wołyń - 17 września 1939 r. - obchodzić uroczystie, jako święto zjednoczenia ziem ukraińskich. Mniejsza, jak to będzie podobało się Polakom; „wolność Tomku w swoim domku”. Jeżeli byłaby to dla Ukraińców okazja, żeby z perspektywy przemysleń również dramat ukraińsko-polskiego sąsiedzowania w całej jego złożoności i ze współczesnymi jego perspektywami, to owa rocznica mogłaby przynieść dobre skutki wychowawcze. Także dla Polaków, którym nie łatwo jest zrozumieć, że ukraińscy pobratymcy mogą sobie wyżej cenić makabryczną rzeczywistość stalinowskiej USSR, aniżeli swe bytowanie w II Rzeczypospolitej, bynajmniej nie sielskiej. Jeśli natomiast uroczystości, o których mowa, mają wypaść „na czerwono” - jako wspomnienie „dobrodziejstw” z rąk Kaganowicza, Chruszczowa, Timoszenki... - to Ukraińcy mieć będą jeszcze jedną historyczną atrakcję dla swojej dramatycznej współczesności. I zmarnowaną okazję, by z przeszłości brać nauki w całym ich tragizmie, na twórczy użytek w budowie swojej przeszłości.

Bohdan Skaradziński
(Kazimierz Podlaski)

ДИТЯЧА СТОРІНКА

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

МАЛІ ДРУЗІ!

Бажаємо Вам в здоров'ю, весело та щасливо провести
ВЕЛИКОДНІ СВЯТА
РАДУВАТИСЬ ТА ВЕСЕЛИТИСЬ!
бо ХРИСТОС ВОСКРЕС!

$$5 - \square - \square = -9$$

$$+ \quad + \quad + \quad +$$

$$\square + 2 + 3 = 9$$

$$+ \quad + \quad + \quad +$$

$$7 + 1 + \square = \square$$

$$\square - 5 - 3 = \square$$

МАТЕМАТИЧНА ХРЕСТІВКА

В порожні квадрати вписати цифри так, щоби
повстали правильні роз'язання.
За властиві розв'язання чекають книжкові
нагороди.

Антоніна Слота

ДЕ МОЯ ЛЕМКІВЩИНА ?

Де моя хижа, штом ся в ній вродила ?
Де стежка, што по ній і щим не ходила ?
Де є поле, на котрим-зме ґрулі садили ?
Но, як довго на чужині і щи будеме жили ?

На чужині вітер моє житя жене,
Цілий час не ощаджат мене.
Затратиламся в тим житю, загубила,
Била-бим щаслива як-бим гори виділа.

Не лем раз хотіла-бим гори видіти,
Але до самой смерти хочу там жити.
Посідити пред хижом на сходах,
Посмотрити на тото, што росне на загородах.

І видіти вшитки наши села,
Посмотрити на молодіж, чи є весела.
Не боятися сусідив, што будут радити,
А ти вітре позволь мі спокійно жити.

Жеби гори нам оддали, не знам што зробити ?
Люде в урядах все мусятся зміняти,
А нашу кривду нияк не хтят направити,
Же то наши землі, того не хцут памятати.

Поробили си парки, де урядники одпочиваюч,
Не болит їх серце, не болит сумління,
Бо за рік, заз їх на інших вимінят,
Будеме чекати, будеме плакати,
А де наши землі? – внуки юж не будут знати...

ЛЕМКІВСКА ХРОНІКА

12.09.99 В Варшаві голова ОЛ Александер Маслей спіткався з директором департаменту до справ культури народних меншин Міністерства культури Є. Завішом і омовив не зреалізоване дотля фінансування минулою ХVІІ Лемківскою Ватри. Справу реалізації фінансових зобов'язань Міністерства культури обесідував тіж з Я. Куроньом, головою Сеймовою комісії до справ національних меншости.

18-19.09.99 У Львові організовано урочисте святкування 50 років замордування в Жешові сотника УПА – “Бурлаки” – Володимира Щигельського, нар. 08.08.1920 р.

30.09.99 В Кракові Штефан Гладик, Андрий Сокач, Василь Шлянта і проф. Володимир Мокрий спіткалися з воєводою Малопольским Ришардом Масловским. Обговорено справи: - покликання уповноваженого воєводи до справ національних меншин,

- привернення історичних назв місцевостям Лемківщини і застосування подвійних назв на теренах замешкалих лемками,
- узгіднення процедур адміністративного уневажніня децизій повітів в забераню власности приватним властителям.

02.10.99 В Явожні о. митрат Михайло Фецюх одправив пред памятником “Жертвам центрального табору” Службу Божу і Панахиду за упокі душ, ту замордуваних вязнів. В богослужинях брали тіж участ: Генеральний консуль України в Кракові – Зіновій Куравський і представники влади міста Явожна.

03.10.99 У Львові святковано 90 річа народження Богдана Ігора Антонича.

04.10.99 У Львові одбився похорон с.п. Теодозія Старака, який прмер 30. вересня по довшій хвороті. Покійний бив довголітнім вязньом комуністичних таборів, першим Послом Незалежной України в Польщі, головою Світовою Федерації українських лемківських організацій.

06.10.99 Варшава. 3-к голови ОЛ Штефан Гладик обесідував з послом AWS Т. Мацькалом урядовий проект закону о реприватизації а в Міністерстві рільництва з дир. Марком Заґурским аналізувано можливости адміністративного звороту майна в поодиноких випадках зо сел Лося і Ставиша, без устави о реприватизації, котру і щи не схвалено.

06.10.99 Посел Мирослав Чех виступив в Сеймі РП в справі реприватизаційного закону, яким можнаби звернути лемкам власніст, забрану по акції “Вісла”.

06.10.99 В Варшаві з участю представника ОЛ одбилося спітканя вшитких покривджених в Польщі груп. Принято плян спільного діяня в старанях о звернення заграбленого маєтку.

09.10.99 В Новиці при памятнику Богдана Ігора Антонича урочисто ушанувано памят 90 річницю народин поети а в Горлицях в Бюрі вистав артистичних одкрито виставу з його житя і творчости.

10.10.99 В “Русскі Бурсі” в Горлицях і в Бортним проведено “Лемківску поетичну осінь”. На закінченя стричи виступила співоча група “СЕРЕНЧА” з Горлиц, ведена Романом Корбичом.

10.10.99 В “Русскі Бурсі” в Горлицях спіткалися управи ОЛ і СЛ. Обесідувано засади співпраці, прийнято становиско обох організацій в справі проекту закону о

реприватизації і вислано спільне письмо в тій справі до Сеймової комісії, яка поправляє проект устави.

17.10.99 В Устю президія ГУ ОЛ спіткалася з людьми заінтересуваними зворотом власности. На спітканю покликано Служби Лісови. Перед учасниками виступив ансамбль "Кичера" під керівництвом Юрко Стариньскі.

01.11.99 Представники ОЛ зложили квіти і засвітили свічки на гробах творців і діячів лемківських в Новиці, Лоси, Устю, Ганчові, Лелюхові і Ждині.

06.11.99 В Ґожові одбився вечер поезії Дмитра Павличка – Амбасадора України в Польщі і депутата Верховної Ради України, в чест його 70 річа народження. Стрічу організував о. Роман Лірка спільно з лемками-українцями Ґожова. Спітканя вела Лідія Ковальска.

13.11.99 Ждиня. Одбилося зобрання Головної Управи ОЛ і голів гуртків. Представлено розрахування "ВАТРИ'99", обесідувано пляни розбудови оселі, видавання кварталника, отвертя в Ґорлицях музею Б.І. Антонича і реприватизацію.

17.11.99 Штефан Гладик, з-к голови ОЛ, спіткався в Варшаві з правниками в справі адміністративного одобрения власности забраной властителем Урядом Польщи. В Сеймі РП з послом М. Чехом омовив проект закону о реприватизації.

17.11.99 В Сеймі РП одбилася дискусія над проектом реприватизаційного закону. Посел Вітольд Фірак з Устрік виступив о унятя в проекті звернення лемкам лісів. Вшитки послы забираючи голос і міністер середовища Антоні Токарчук били проти того.

19.11.99 Голова ОЛ Александер Маслей спіткався в Осередку лемківской культури в Лігниці і в Вроцлаві з зацікавленими, стараннями веденими през ОЛ в справі звернення покривдженім в акції "Вісла" забраной їм власности.

23.11.99 Голова ОЛ А. Маслей і представителіє Ґміни Устя били на спітканю в Міністерстві едукації, де бесідувано о фінансуваню науки рідной, мови народоох меншин, а в міністерстві транспорту порушено справу будови доріг в регіоні.

24.11.99 Суд в Мушині розсмотрював внесок ОЛ о привернення назвиска Никифора Крницкого на метрикальне і попросив ОЛ діслати довід смерти Єліфанія Дровняка.

29.11.99 В Головним Адміністративним Суді одбилася розправа дівки Тимка Дзюмбеляка зо Ставиши - Теклі Капусьціньской о узнання за неважну децизю Повітової Народовой Ради в Ґорлицях о перенятю ей власности на власнист держави. На розправі бив представник ОЛ Штефан Гладик.

04.12.99 В Бардєєві на Словаччині проходила XXVII Маковицка Струна. Зо сторони ОЛ гостями били А. Маслей і В. Шлянта.

06.12.99 В Кракові у Уряді Воєвідскім Штефан Гладик спіткався з директором М. Храпустом в справах адміністративного звороту власности. Пізнішше одбилося спітканя з послом AWS Ежим Ґурним, з яким обесідувано урядовий проект закону о реприватизації.

09-10.12.99 В четвер в Кракові в Фундації св. Володимира открыто виставу Б.І. Антонича і одправлено панахиду. В пятницю на Ягеллоньскім Університеті проходила наукова медженародова конференція, присвячена творчости Богдана Ігора Антонича. В святкуванях медже інчима взяли участ; амбасадор України Дмитро Павличко, віцевоєвода Ежи Мейштович, староста повіту Ґорлиці Анджей Вельц, директор BWA Здзіслав Толь.

10.12.99 Штефан Гладик спіткався з речником громадянских прав Адамом Зелінським, жеби омовити нарушїня закону през Президя Повітоох Рад Народоох при переймуваню майна на власнист держави, в опертю о декрет з 27.07.1949 р.

15.12.99 Починаючи од того дня представник ОЛ Штефан Гладик бере участ в засіданях Надзвичайной Комісії до справ Реприватизації. Одбивалися они дотля: 02.01., 20.01., 15.02, 18.02., 29.02.2000 р.

При нагоді засідань комісії, з-к голови ОЛ перепроводжат розмови з послами ріжних клубів посельских на темат можливости звернення майна заграбленого по акції „Вісла”.

05.01.2000 Проходило спітканя заступника голови ОЛ Штефана Гладика з міністром середовища Антонім Токарчуком в справі продовження стриманя стинки лемківских лісів на 2000 рік.

13.01.2000 В Ґорлицях одбилася новорічна забава. На маланці бавилося понад двіста осіб. Гостем бив бургомітр Ґорлиц Юзеф Абрам, який учасникам маланки склав Новорічни побажания.

13.01.2000 в Ганчові в "Барі у Романа" Новий 2000. Рік стрічали парохіяне з Висовой, Ганчови, Устя, Снітниці і Лосі. Присутни били тіж отці Петро Гудко і Василь Стойка.

15.01.2000 Гурток ОЛ в Криниці організував Маланку, на якій до танцю пригривала музична капеля зо Словаччини.

15-21.01.2000 Колядники з Ганчови, колядували не лем по Ганчові але й по околичних селах. Дохід з колядуваня призначили на виконаня доріжки і паркінґу при церкви в Ганчові. Керивник той події - Стефан Крилівський – радний Ґміни Устя.

17.01.2000 В Кракові зас спіткалися президенти Польщи і України Александер Квасньевскі і Леонід Кучма. Згідно

з постановом обох президентів і підписаном в Києві 21. мая 1995 р. деклараціом порозуміння і поєднання – організатор ЛЕМКІВСКОЙ ВАТРИ передав президентам лист з просьбом, жеби прийняли патронат над Сьвятом лемківской культури і наступним разом спіткалися на Лемківщині.

22.01.2000 В Гладишові одбилося екуменічне спітканя – “День сеньора”, в яким традиційно берут участ три конфесії: Православни з о. Баранчаком, Римокатолики з кс. Шимчихом і Грекокатолики з о. Стойком. На стрічі били тіж представники Гміни Устя.

27.01.2000 “Газета краковска” нр 22 написала про 100 літний ювілей Стефана Феленчака з Бортного, котрий добри чуєся. Бив він солтисом села за санаційной Польщі і за німецькой окупації, бив вязньом Освенціма, але пережив і повернув здоровий. Пережив юж 100 років.

30.01.2000 На Лемківщині дув барз міцний вітер. Так міцний же виривав дерева з коренями. Перегнав як раз през ватряне поле в Ждини, де стояла сцена, яку поламав і цівковито знищив. Жеби можна било перепровадити артистични програми тогоричньої ВАТРИ, сцену треба одбудувати. Жеби найти даку поміч на одбудову розослано просьби.

02.02.2000 В Кракові заступник голови ОЛ Штефан Гладик, член ГУ Василь Шлянта і посол до Сойму РП І. каденції проф. Володимир Мокрий перепровадити розмову з послом до Сойму од 1989 р., Яном Рокитом в справі правних можливости адміністраційного одданя покривдженем властителем їх власности забраной Урядом Польщі.

10.02.2000 В Кракові Штефан Гладик і Василь Шлянта представили першому віцевоєводи малопольскому Ежему Мейштовічові порушиня тодішнього права урядниками при переймуваню маєтків по вигнаних, зо своей власности в 1947 році.

11.02.2000 В Горлицях одбився похорон сп. Романа Хомяка – автора книжки “Nasz łemkowski los” і члена засновника ОЛ.

14.02.2000 В Горлицях при великим згромаджиню люди і з участю кільканадцятьох священників похоронено в гробниці Сестер Василянок сп. Онисиму (Ольгу Шушкевич), довголітню протоігуменю Сестер Василянок в Польщі і засновницю монастиря в Горлицях.

21.02.2000 По перепровадженій 29. листопада 1999 р. В Варшаві розправі, над заскарженом през Теклю Капусьціньску некористной для ней децизії міністра рильництва, в справі одданя властительці родової власности, Головной Адміністраційний Суд видав на письмі вирок, в яким ухияят децизію міністра, вчаснішшу тіж некористну децизію воєводи і скерував справу до поновного розпознання і адміністраційного залатвління.

22.02.2000 В Варшаві бив Альваро Гіль-Роблес – од осени минулого року новий комісар Ради Європи до справ прав людини. Крим участи в засіданю Сенатской комісії прав людини комісар спіткався з представниками позаурядових організації і національних меншин. На спітканю ОЛ представляв член ГУ Богдан Салей.

23.02.2000 Міністер культури України - актор Богдан Ступка, в нас знаний як Богдан Хмельницький в фільмі “Огньом і мечом”, принимав признаний президентом Польщі Александром Квасьневским “Офіцерский Крест Ордера Заслуги Речипосполитой Польской”. По одзначиню міністер спіткався в домівці Об’єднання українців з представниками нашої меншини в Польщі.

26.02.2000 На запрошиня уряду США голова ОЛ Александер Маслей брав чуаст в тритижневим школіню для лідерів позаурядових організації. Підчас виїзду А. Маслей спіткався тіж з представниками українских - лемківских організації, яки діют в Америці.

01.03.2000 В Ждини одбився похорон Петра Перуна, народженого 21.05.1925 р., члена гуртка ОЛ в Ждини, делегата на І. зїзд ОЛ, старости Лемківской Ватри’94.

16.03.2000 На засіданю надзвичайной сеймовой комісії до справ реприватизації, незалежни експерти оцінили, проєкт закону, як незгідний з конституціом, проєкт лем за 50-процентову рекомпенсату за втрачене майно.

20.03.2000 Представники ОЛ Ш.Гладик і В.Шлянта, спіткалися з першим віцевоєводом малопольским. Узгіднено становиска до адміністраційной дороги, в старанях о зворот виселеним втраченої власности.

25.03.2000 Проведено засіданя головних органив Обєднаня лемків. Члени Головной управи схвалили постанови о скликаню IV. зїзду. На зборах усталено дату IV. зїзду організації на 21. жовтня 2000 р. Кампанія виборча має закінчитися до 30. вересня т.р. По першій частині засіданя, урочисто одсвяткувано 10-літя ОЛ, на котре прибили запрошени гості: Зіновій Куравскі - генеральний консуль України в Польщі, культуральний аташе амбасади України в Польщі, Юзеф Абрам – бургомістр Горлиц Анджей Вельц – староста повіту, Ігор Щерба – головний редактор “Нашого слова”, проф. Володимир Мокрий – голова фундації св. Володимира. В артистичний Шевченківській програмі виступили студенти україністики з Я У в Кракові.

28-29.03.2000 До Польщі приїхав президент Світового конгресу українців Аскольд Лозинський, жеби одбити ряд спіткань з представниками влади Польщі. Голова СКУ провів розмови з президентом РП Александром Квасьневським, міністром Культури і національной спадщини Казімежем Міхалем Уяздовським, міністром Заграничних справ Броніславом Геремком, міністром - шефом національного бюря безпеки Марком Сивцьом.

НАС ПОГРАБУВАЛИ – ЧОМУ МИ МОВЧИМО?!

Президент України Леонід Кучма 23. серпня 1999 р. у своїй доповіді на урочистій академії, на відзначення 8-ї річниці Незалежності України сказав, що на передодні розпаду СРСР (у Мцскві добре знали, що момент наступить неминуче!), Москва стягнула з Ощадбанків "союзних" республік всі гроші вкладені громадянами. З України за словами Президента, Росія стягнула за тодішнім курсом валют понад 100 (сто!) мільярдів доларів США. Ще раз підкреслимо: **буди це гроші (вклади) громадян, тобто наші гроші, гроші клжного з нас і всіх нас, не державний капітал.**

Це визнання Президента заслуговує на схвалення, але що далі? Росія ограбила нас, ограбила громадян України на величезну суму, тому постає природне питання: чому Президент, Уряд України і ВР не ставлять перед РФ питання повернення пограбованих грошей громадянам України? Здавалося, що це святий обов'язок Президента перед українським народом. Нам натомість товчуть щоденно про заборгованість України перед Росією. Де тут здоровий глузд?! Думаю, що не кожний з нас уявляє, на яку суму капіталу Росія пограбувала населення України, бо ця сума в кілька разів перевищує річний бюджет України. А при тому всьому Уряд випрошує в заграниці мільйони позики, яку треба буде сплачувати з

відсотками. Що характерне, що після цієї заяви Президента всі і вся мовчать, мовчить преса, в тому тзв. Опозиційна, мовчать інші ЗМІ, мовчить Уряд і ВР, мовчимо ми всі, мовчить наше зарубіжжя. Чи не пора, перервати мовчанку і почати голосно – на весь світ! – домагатись повернення Москвою пограбованих наших грошей. Домагаємось кожний з окрема і всі разом. Може наш голос почує Президент і його Уряд та ВР, або хоч окремі депетати. Може наші голоси і домагання, спонукають їх, поставити перед Росією, вимогу пeverнення, пограбованого майна Україні, - нам всім. До цього є всі правні підстави: Росія є правовим спадкоємцем СРСР, а спадкоємець мусить нести тягар спадкоємства. Для прикладу – ФРН і інші банки по п'ятдесятьох роках повертають людям, пограбовані нацистами вартості. В даному випадку йдеться також про гроші пограбовані у людей, їхні тяжко заощаджені гроші.

Мабуть треба буде заплатити й міжнародні (ООН) правові структури, адже окупаційна влада, пограбувала звичайних громадян, а тим самим порушила найістотніші права людини.

Крім матеріальної (Фінансової) сторони, що самособою є важливим, справа має і політично-моральний вимір. Йдеться про морально-політичний захист громадян України, але й оборону політичної суверенності Української держави.

Отож, не мовчімо, а домагаємось свого, бо ніхто за нас цього не зробить.

Степан Семенюк

ЗІБРАННЯ ЛЕМКІВ

В суботу 8. квітня 2000 р. в Устю Об'єднання лемків зорганізувало зобрання в справі старань о оддання лемкам майна забраного в наслідок акції „Вісла”. Заступник голови ОЛ Штефан Гладик і член ГУ ОЛ Василь Шлянта представили і пояснили зобраним можливості доходжия, адміністраційном дорогом, звернення втраченої власности, яка тепер є в руках держави.

Зобраним, яких пришло біля 200 осіб з цілою західньої Лемківщини, представлено як і од чого маюч зачати стараня. Найперше треба знайти в СКЛАДНИЦІ ГЕОДЕЗІЙНИ тз. „ аркуш посідлости ґрунтової” і „мапку катастральну” властителя, котрому забрано майно. Може тоти люде юж не живют, але по них можут старатися їх спадкоємці (діти, внуки, правнуки). Потім треба перепровадити судове поступуваня спадкове. Спадвоємці можут звертатися до властивого Воеводи, на котрого терені знаходиться земля, о котру буде іти стараня. Малопольські воевода Ришард Масловські зобов'язався што буде вшитким тим, котри представлят належни документи власности з книг вічистих (wypis ze starych ksiąg wieczystych albo z „lwh”), уневажняв децизії о перенятю майна, як били они видани з нарушиньом тодішнього права.

Зобрани достали тіж писемну інформацію о актуальних можливостях стараня, яки документи будут потрібни і де їх можна найти.

З зобранима спіткалися, хоц лем на коротко, достойни гості: голова Європейского конгресу українців Левко Довгович і секретар тої організації, та голова Союзу українців Великої Британії Любомир Мазур, котрий сказав: „Вічливо вітаю Вас від голови ЄКУ Левка Довговича та Секретарятв тогож

Конгресу, котрий знаходиться в Лондоні і в минулому році святкував вже 50 років своєї громадської діяльності. До нього належить 22 складові організації з 17 країн Європи. Ваше Об'єднання є також членом ЄКУ. Я на цьому терені знаходжуся першій раз у житті, бо я вже народжений в Англії, де проживає біля 30 тисяч українців. Дуже мені приємно бути серед Вас - представників світового українства. Ми маємо від 1946 р. Союз українців у Великій Британії, який я очолюю вже 13-тий рік. Ми живемо й вашими проблемами, бо в нас є такоєж вихідці з Лемківщини. Ми ваші старання о направлення кривд вповні підтримуємо. Якщо буде треба в цій справі, підтримки українства з цілої Європи, будемо всі добиватись до відповідних установ, включно до Європейского Парляменту. Будемо це робити й тому бо ми є членом Всесвітньої української координаційної ради, яка є у Києві. Дякую Вам і керівництву ОЛ, що ми могли спіткатися з вами. Бажаю усім Вам успіхів у вашій праці. Щастя Вам Боже.”

Голова ОЛ А. Маслей розповів про його стрічу з президентом РП Александром Квасьневским, міністром заграничних справ Броніславом Гемемком і міністром Культури Казімежем Міхалем Уяздовсім. Стріча одбилася в тим тижні в Варшаві, де обговорювано наші проблеми.

З-к голови Штефан Гладик поінформував присутних о тим, же як представник ОЛ, бере активну участь, в каждоразосим засіданю Сеймової комісії дс. реприватизації. Найближше засіданя тої комісії одбудется 14. квітня тр. а з черги юж дванадцете, на котрим він буде репрезентував лемків як представник ОЛ.

15. мая ту в тий салі мали Сеймова комісія дс. національних меншин, спіткатися черговий раз з виборцями і треба вшитким прибити на тоту стрічу, жеби нас не било менше як гнес - закінчив ведучий зобрання Штефан Гладик.

У ВІНОК СПОМИН с.п. ТЕОДОЗІЯ СТАРАКА

З великим смутком українська суспільність а зокрема лемки, приняла сумну вістку про несподіваний відхід у вічність Вірного і Великого Сина Лемківщини Т Е О Д О З І Я СТАРАКА.

Теодозій Старак народився 12 серпня 1931 р. в селі Мриголод з правого боку ріки Сян, недалеко міста Сянока. Навчався в

сяніцькій початковій школі .

В 1940 році село Мриголод, що знаходилося за Сяном опинилось у Радянському союзі. Маму Теодозія і старшого брата більшовики вивезли в Казахстан, батько з сином Теодозієм залишився в Сяноку. Коли німці розпочали війну з Радянським союзом і фронт пересунувся на схід, Теодозій міг вчитися в Дрогобицькій гімназії а пізніше в Криниці.

Він ще як малий хлопець в Сяноку дуже радо читав дитячі, патріотичні видавництва як, "МАЛІ ДРУЗІ", що можна їх було без труднощів пренумерувати, тому змалку закріплювався у нього великий патріотизм до всього що наше лемківське – українське.

Літом 1944 року, коли лінія фронту пересунулася на захід, а Сянок заняли більшовики, поляки заарештували батька Теодозія, але якось пощастилося йому вирватись з Сяніцької тюрми і переселитися разом з сином Теодозієм до Львова.

В 1949 році Теодозія арештують за приналежність до антирадянської, підпільної організації і без нормального суду, звинувачують і засуджують на 10 років сталінського концтабору в Караґфанді. По 6 роках виходить з табору на волю завдяки ліквідації Хрущовом ГУЛАґ-у.

В 1956 р. Теодозій вступає на Львівський університет, який закінчує з відзнакою і залишається працювати на університеті, виконуючи обов'язки доцента.

В 1965 р. наступає новий арешт, за участь в дисидентському русі – "шістьдесятників".

В 1965 р. наступає новий арешт, за участь в дисидентському русі – "шістьдесятників". Справа до суду не дійшла, але в 1966 р. Його звільнено з праці на Університеті. Почав працювати як вчитель в школах Львівщини а в 1977 році розпочинає працю в редакції підручників для шкіл з польською мовою навчання, видавництва "Радянська школа", а згодом її очолює. Редакторську працю поєднував з науковою та суспільно-громадською діяльністю. Стає автором і співавтором багато наукових праць, статей та підручників.

Від 1988 р. Т. Старак бере активну участь в українському національно-визвольному руху. Стає

делегатом I-го з'їзду Народного Руху України. Був першим з редакторів підпільної газети Н.Р.України – "ВІЧЕ" а також "ВІРА БАТЬКІВ" і "ЕВШАН ЗІЛЯ".

У жовтні 1991 року Теодозія Старака Верховна Рада України призначила представником, як першого Посла Незалежної України у Польщі. Свою дипломатичну роботу розпочав в листопаді 1991 року. Як офіційний представник України у Польщі закладав фундаменти міжнародних польсько-українських відносин. Довів до підписання Державного договору між Україною та Польщею. Був це першій так важний акт Незалежної України.

Працюючи у Посольстві України, Покійний також активно займався українською національною меншістю у Польщі, брав участь в наукових конференціях, різних імпрезах і подіях так свіцьких як й релігійних організуваних українцями.

Я вірний син Лемківщини Теодозій дуже багато праці присвячував лемківським справам. Брав участь майже у всіх важних лемківських подіях. В 1992 році взяв участь у XXIII Крайовому з'їзді Організації оборони Лемківщини в С.С.А. Кожного року брав участь в Лемківських Ватрах у Ждині та стрічався зі всіма лемківськими діячами.

У 1993 р. є членом Підготовчого комітету Першого Конгресу Світової федерації лемків і бере активну участь в його працяхв днях 8-10 жовтня 1993 р. у Львові.

Після закінчення дипломатичної служби повертається до Львова, продовжуючи громадсько-політичну діяльність, як директор Інституту Польщі Львівського університету.

На другому всесвітньому Конгресі Світової федерації українських лемківських організацій, що відбувся 8-10 жовтня 1997 року у Львові, делегати вибирають Т. Старака головою тої Федерації.

Як президент Федерації організує засідання Президії СФУЛО в часі першого дня 44-го Свята культури русинів-українців Словаччини 19.06.1997 р. У Свиднику, а в часі XVI Лемківської ватри'98 під Його головуванням в Ждині відбулися збори членів СФУЛО Європейського континенту.

В 1998 р. Занедужав і здоров'я не дозволило Йому взяти участь у Свидницькому святі та Лемківській ватри'99 в Ждині, де напередодні проходили збори Президії СФУЛО, до котрих Т. Старак передв від себе письмо з проханням звільнити Його з обов'язків голови СФУЛО з причин погіршаючогося здоров'я. Передав пропозиції до дальшої праці тої найважнійшої світової лемківської організації.

До останніх днів смерті працював над поєднанням лемків і мріяв та дуже прагнув щоби всі лемківські обції злилися в одну. Таким ми Його знали і будемо пам'ятати як людину доброго серця, справедливу, зичливу всім, борця за права людини, Лемківщину й Україну.

Вічна Йому пам'ят!

Редакція "ВАТРИ"

Головна Управа ОЛ

ПОСМЕТРНА ЗГАДКА

24 листопада 1999 р. У Івано-Франківську помер Петро Пиртей Семенович. Народився 26. Червня 1919 р. В Смереківці, Горлицького повіту, на Лемківщині. Після закінчення початкової школи в рідному селі, навчався в Горлицях, Жив там у "Рускій бурсі". В Кросні закінчив Педагогічний ліцей. Вчителював у народних школах у Фльоринці і Перунці.

В 1945 р. Був переселений на Україну. Працював вчителем німецької мови Загвіздянської ЗОШ, Тисьменницькому районі.

Покійний Петро Пиртей ціле своє життя віддав Лемківщині. Під час гітлерівської окупації до помагав партизантам у боротьбі з окпантом. Усе життя збирав матеріяли та опрацьовував лемківський словник і граматику – правопис лемківської говірки. Словник лемківської говірки ще в 1991 р. Був рецензований в Українській академії наук у Києві і заплановано його видати в 1992 році. Забрало на це фондів і поки що він чекає на спонсорів, бо ж держава сьогодні не має грошей на дослідницькі праці про говірки. Граматику також не видано. Чекає ще на рецензію і спонсора.

Світлої пам'яті Петро всі прожиті роки присвятив лемківським справам. Є одним з тих, що підтримували і дуже раділи з утворення та успіхів хорової капели "Лемковина" у Львові. З Його ініціативи засновано Івано-Франківське обласне відділення товариства "Лемківщина", першим голово. Якого був Він. У тому часі товариство "Лемківщина" під головуванням П. Пиртея, організувало найбільше екскурсій на рідну Лемківщину, в тому обов'язково на "Лемківську ватру" до Ждині. Як тільки можна було, часто прїжджав до Польщі, щоб зустрітись не тільки з сестрою, яка проживала в Кожухові

на Зеленогірщині але й з друзями, знийомими і приятелями, яких у Польщі мав дуже багато. Брав активну участь у І. З'їзді Об'єднання лемків у Польщі, що відбувся 9. листопада 19991 р. У Сярах. Тішився всіми добрими починаннями в ОЛ, з окрема з нетерпністю очікував кожного нового номера "ВАТРИ".

Покійний все мріяло та нетерпеливо ждав проголошення Незалежної України. 1. грудня 1991 р. Його хата була заповнена приятелями і сі вони оглядаючи телебачення з великою радістю слідкували, та дуже тішилися з того, що майже всі люди брали участь в референдумі і голосували за незалежність України. Для нього найбільша радість прийшла 24. серпня 1992 р., коли Верховна рада України схвалила закон про Незалежну Україну.

26. листопада 1999 р. Відбувся похорон св. п. Петра Пиртея. Похоронні Богослуження відправив священник родом з Лемківщини – з села Розтока, що біля Крениці, який у проповіді говорив про Лемківщину та її вірного сина Петра Пиртея. Прощало Його буже багато людей, що прибули провести дорогу їм людину в останню дорогу.

Невблагальна смерть забрала від нас високого інтелекту, справедливу, дуже працювиту, віддану для сім'ї та суспільства Людину. Горем і смутком виповнилися серця людей. Найближчої родини та всіх тих, хто знав Покійного.

Світлу пам'ять про нашого Друга, Учителя, Доброго порадики завжди будемо берегти.

Щирі співчуття дрижині Ользі, дочкам та їхнім родинам висловлюють друзі і редакція "ВАТРИ" та Об'єднання лемків у Польщі.

Хай Івано-Франківська земля буде Тобі, вірний Сину Лемківщини легкою а ми співаємо "Вічная пам'ять !"

Редакція "ВАТРИ"

Головна Управа ОЛ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Дня 11. лютого 2000 р. в Горлицях померла Сестра Онисима Ольга Шушкевич ЧСВВ. Наша греко-католицька громада в Горлицях пам'ятає Покійну від самого початку існування парафії при монастирі сс. Василянок. Можна сміло сказати що без Сестри Онисими не було б в Горлицях ні монастиря ні каплиці. Читачам "Ватри" хочемо представити її світлу постать.

Мати Онисима, Ольга Шушкевич народилася 30. червня 1905 р. на Україні в Стрию, Дрогобицька обл., в сім'ї, де Батько Францішек був римо-католиком, а Мати Пелагія – греко-католичкою, з родини Куриласів. (брат Мама визначний український маляр художник).

В 1913 р. сім'я Шушкевичів перенеслася жити до Львова. Мати Онисима мала одну сестру і чотирьох братів. В 1925 р. М. Онисима закінчила Вчительський Семінар матурою. У 1926 р. почала Курс Абітурієнтів Заграничної Торгівлі.

В 1928 р. 5. листопада вступила до монастиря Сестер Василянок у Львові на вул. Потоцького, дн Ігуменею і рівночасно магістрою новіціату була Мати Віра Слободян. 5. травня 1929 року відбулися облечини, на Службі Божій, яку відслужив Митрополит Андрей Шептицький. 19. червня 1930 р. М. Онисима склала перші обіти на три роки, а 1. серпня 1933 р. торжественні обіти на руки М. Віри Слободян, на Святій Літургії, яку відправив Владика Кир Іван Бучко. Від 1929 до 1939 року М.

Онисима вчителювала у вселюдній школі, що при монастирі сс. Василянок у Львові (V і VI клас).

Під час війни монастир сс. Василянок на вул. Потоцького замінено на лікарню для полонених. Сестрам доручено перебраться в світський одяг і вертати до родин. Мати Онисима згідно зі зарядженням разом з двома с. Василянками пішла жити до родинного дому. Після закінчення курсу для медсестер, працювала медсестрою від 1940 до 1944 року у Львові. Від початку грудня була в постійному страсі, бо слідкувало за нею НКВД. Нічні ревізії ("Открой! Проверка документов!") збивали зі сну, непокоїли. Провіряли все: кімнати, стрих, підвали. Приходили теж за нею і до праці.

24. грудня 1949 р. арештували і взяли на слідство, яке переводили в день і в ночі. Перевозили з одної в'язниці до другої. 28.02.1950 р. разом з іншими в'язнями М. Онисиму і її Маму привезли в Хабаровський Край. Місцем заслання був "Участок" Осмолода біля Комсомольська над Амуром. Приміщено їх в бараках по сто осіб. М. Онисима з початку весною і літом ходила до праці в полі (садити капусту, борооболі, вогірки), а опісля пішла до праці в лікарню Нафтоперегонного заводу, де працювала медсестрою до кінця свого побуту в Сибіру.

У висліді старань брата п. Романа Шушкевича – стоматолога, М. Онисима зі своєю Мамою в 1955 році приїхала до Польщі до Тарнова. Обі з Мамою задержалися у родині. В Тарнові М. Онисима один рік працювала у залізничній лікарні, а як захворіла на легені перебувала в санаторії в Райчі. По повороті зі санаторії перенеслася жити до Лесьної біля Вроцлава, до сестри Василянки Агнети Галамай, яка там навчала дітей релігії, а Мати почала працювати в медичному пункті. Завдяки сс. Василянкам зорганізовано спільноту сс. Василянок в Польщі з осідком в Любомирі біля Єленьої Гори. Мати Онисима стала першою настоятелькою, рівночасно працюючи медсестрою в лікарні в Любані.

Від 1961 р. Делегатура сс. Василянок в Польщі розпочала новий рід апостоляту, посилаючи сестер до праці серед неповноцінних дітей в Яновіцах Великих біля Єленьої Гори, функцію відповідальної медсестри виконувала Мати Онисима, а також була Настоятелькою Делегатури. Від 1971 до 1977 р. була Протоігуменею В-Провінції Св. Хреста Сестер Василянок в Польщі.

В рр. 1977-1981 сповняла уряд настоятельки дому в Любомирі, а в 1981-1983 і 1990-1996 була Настоятелькою дому в Перемишлі. В роках 1983-1989 займалася капітальним ремонтом дому (рудери) в Горлицях, влаштуванням і пристосуванням його до вимог монашого дому. Сповняла теж уряд настоятельки.

При організації цього першого василянського монастиря на Лемківщині мусіла побороти багато труднощів зв'язаних з купном матеріалів (магазини світили пустками). Мати Онисима мешкала зі сестрами в домі де відбувався ремонт. Часто було зимно, не було води, каналізації. Умови життя були дуже важкі.

Помимо старшого віку довела розпочате діло до успішного кінця. Останні роки життя перевела в монастирі в Перемишлі. Багато часу посвячувала на молитву, а теж помагала в різних домашніх працях. Будувала сестер своєю погодою духа, вітвчальністю і згідливістю з Божою

волею. Приготовлялася до смерті частими сповідями, прийняла Св. Тайну Оливопомазання. Останню Св. Тайну Покаяння відбула чотири дні перед смертю. Пам'ять і справність ума задержала до останньої хвилини. В дні смерті прийняла Ісуса і на питання Отця, як почуваеться, відповіла: "Хочу скоро йти там" і показала пальцем в гору. Біля 12 години вступив до Горлиць священник з сусідньої парафії о. Стойка, та побачив, що М. Онисима в агонії, уділив їй абсолюції, а опісля молився спільно зі сестрами за щасливу смерть М. Онисими. В годині 15³⁰ в п'ятницю 11. лютого 2000 року Мати Онисима відійшла від нас до Небесного Отця по вічну нагороду. Померла в Горлицях, де її привезено з Перемишля 7.02.2000 р.

Вечером цього дня домовину з тілом покійної покладено в монастирський каплиці в Горлицях. 12.02.2000 р. сестри біля домовини чергуючись відчитали Псалтир. 13.02.2000 р. в 17 годині Митрополит Високопреосвященний Кир Іван Мартиняк, Генеральний Вікарій о. Митрат д-р Євген Попович і о. дякон Г. Назар, приїхали з Перемишля до Горлиць і в каплиці відслужили Панахиду. Митрополит сказав проповідь про роль монашества в Церкві наголошуючи заслуги покійної М. Онисими для Горлицької парафії, а також підкресляючи її чесноти, як скромність, лагідність, ввічливість, працюватість і рішучість.

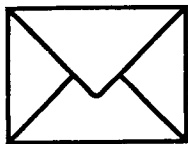
В годині 19³⁰ відправили Парастас о. Петро Гудко, о. Павло Менделюк зі Львова і о. Павло Сивец, в якому взяли участь сестри і багато парафіян. З родини була присутня сестринка М. Онисими пані Марія Крушельницька – Ректор Львівської Консерваторії.

14.02.2000 р. в понеділок в годині 11. почалися похоронні обряди Святою Літургією. Головним служителем був о. Протоігумен оо. Василіян з Варшави о. Марко Скірка. Співслужили: О. митрат Стефан Дзюбина – Препозит Перемиської Капітули, о. митрат Іван Піпка – декан Краківсько-Криницького Деканату, о. Богдан Огородник – канцлер і декан Вроцлавського Деканату, о. Ігумен оо. Василіян з Перемишля Тимотей Феш – Консультор Містопровінції в Польщі, прелат о. Мирон Михайлишин – В. Капелян, о. Павло Менделюк зі Львова, о. Василь Стойка, о. Петро Гудко, о. Павло Сивец. Бул присутні польські горлицькі священники кс. професор Ян Вільк, кс. проб. Юзеф Маковскі, кс. Єжи Ухман і питомець та брати Василяни (7). З Перемишля приїхали Сестри Службениці, а зі Словаччини Сестри Василянки з Мати Протоігуменею М. Миколаєю Мидлик. З Горлиць прийшли на похорон польські Сестри Службениці і Феліціанки а також прибули наші Сестри Василянки з інших В-Провінції в Польщі, щоб попрощати Мати Онисиму. На похороні було багато мирян. З родини Мати Онисими Шушкевич, взяло участь в похороні сім осіб, з Кракова, Тарнова і зі Львова.

Пращальне слово виголосили о. протоігумен ЧСВВ о. Марко Скірка, о. прелат Мирон Михайлишин і в польській мові о. Василь Стойка. Про життя і діяльність Покійної сказав Ігумен о. Тимотей Феш ЧСВВ. Тлінні останки Мати Онисими спочивають біля ранше померлих сестер Віцепровінції Св. Хреста, на кладовищі в Горлицях.

Вічна їй пам'ять !

Редакція „Ватри”

Листи до Редакції

Велмишановний Пане Ковальський !

Дуже дякую за надісланий мені журнал "Ватра", як рівнож за це, що не забуваєте за мене. Значки "Пластова пошта" в побільшені вийшли переокрасно і я їх вже оправила в рамки.

Хочу Вам однак звернути увагу на одну неточність у інформації, надрукованій на тих значках. Значки видрукувала організація українського Пласту в Торонто – Канада в 1958 р. Зібрав і зредагував їх б.п. о. Ярослав Єлиїв. Перше видання друкував його брат Зенон Еміїв.

Джерела взорів походять в більшості (31 зі всіх 45) зі збірки писнок, що знаходилась в колекції музею пані К. Скаржинської в Лубнах на Полтавщині, які були надруковані у 1899 в каталозі тої збірки і 14 взорів походять з різних інших джерел яких не буду тепер вичисляти.

Вадим Щербаківський немав з тими значками нічого спільного. Ані одна писанка не походить зі взорів які зібрав В. Щербаківський на Київщині. Я дальше заангажована в писанкарстві. Цього року 400 писанок з моєї колекції є тепер на виставці в Українсьькім Музею в Нью Йорку разом з картинами і керамікою моєї сестри А. Перейми, Наша (з сестрою) спільна виставка писанок і картин від 1991 р. подорожує по Улраїні, Цього року вона в Краєзнавчому музеї у Полтаві. Це вже здається 24- а з черги виставка. Я дальше реплікую старі призабуті писанкові взори і час від часу дописую щось на писанкові теми. Подивляю Вашу витривалість, посвяту в урявжувнні конкурсів писанок в Польщі.

Бажаю Вам дальших сил і наснаги продовжувати це благодне діло.

Здоровлю щиро
Таня Осадца - С.Ш.А.

Дорогий Друже Петре!

Я довідався, що дня 1-ого жовтня Вам виповнилося 70 років Вашого, як і всіх з нашого покоління, нелегкого життя.

Отже з цєю Вашою річницею 70-ліття засилаю якнайсердечніші побажання та поздоровлення. Бажаю Вам надалше якнайкращог здоров'я, багато сил і наснаги до дальшої праці в культурно-освітній ділянці серед лемківського населення в рідному Бескиді, на рідній землі. Нехай Вас Господь Бог і Матір Божа обдаровують великими ласками і всесторонною поміччю в дальшій Вашій праці на добро рідної Лемківщини - України - на Многая літа!

Гіжицько, грудень 1999 р.

Іван Павлик
з друзями та родиною

ПРОХАННЯ О ДОПОМОГУ

До нас надіслано, з проханням надрукувати, листа п. проф. Мирона Закопця, якого насильно депортувано в 1945 р. з Любачівщини.

Сповняємо це прохання :

Мирон Михайлович Закопець, заслужений діяч мистецтва України, голова асоціації Всеукраїнської спілки духовників Львівської області, старший методист, зав. Відділом

духових інструментів Львівського коледжа ім.С. П. Людкевича, член IDRS, професор. Адреса: Україна, 79491 м. Львів, вул. Б. Арктична – 3, тел; сл. 72-58-82, дом. 59-31-62.

Дорогі і Шановні Добродії. Пані і Панове !

Маємо велику раюість, що наша довгожданна мрія здійснилася. Наш молодший син Василь Закопець – гобоїст після блискучого закінчення музичної Академії в Білорусії, м. Мінську, здав чудово вступні іспити у Вищу Музичну школу в Монахіїм (Німеччина) і одержав високу схвальну оцінку всіх професорів, за свою гру на гобії. Хочу Вам доповісти, що економічне становище на Україні є дуже тяжке. Моя заробітна платня становить місячно 30 долярів, а моя пенсія лише 15 долярів. Зараз син навчається на другому семестрі, Вищій музичній школи Монахіїм.

Я переніс дуже тяжку операцію на серце. Для проживання і харчування сина в Німеччині потрібно 1000 НМ на місяць. Мій син Василь в свої 23 роки має багато міжнародних нагород гри на гобії, як соліст – гобоїст.

Для дальшого навчання сина в Німеччині нам потрібна фінансова допомога. Ваша жертвенність моєму синові допоможе стати високо-професійним музикантом – гобоїстом, позволить закінчити дужевисокого рівня європейську музичну школу і втілити її після повернення на Україну в молоде покоління українських музикантів, незалежної самостійної України.

Ми просимо Вашої фінансової підтримки. Свою допомогу Ви можете висилати на банковий рахунок і адресу мого сина :

Vasyl Zakopets, Postfach 120446
D – 68055 Mannheim, Commerzbfnr, Mfnnheim,
Kontonummer 3463247, Bankleitzahl 67040031,
Tel.(0621)106049, Telefax (0621)151119
Telex 463258, Deutschland

Vasyl Zakopets
Carl-Friedrich-GauЯ str. 19
D-67063 Lulwigshafen.am Rh
Deutschland
Tele/Fakx (0621)5292153

З глибокою пошаною проф. Мирон Закопець

На міжнародному Ярмарку в Франкфурті Німецька фірма п. Пюхнера 18.03.1995 р. подарувала Василеві Закопцю дорогийінструмент – габой, за переокрасну гру, в тих змаганнях.

На фото. З ліва на право; Ґабрієля і Геролд Плюхнер та Василь Закопець під час вручання подарунку – габойя.

„Лемківська яр” - графіка Василя Магзельмана

Видас: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Broniewskiego 9/7, 38-300 Gorlice
Редагує Колегія: Петро Шафран - п.о. головного редактора, Василь Шлянта, Олександр Маслей, Стефан Гладик
Ломка, технічне оформлення: Agencja Copy Centre, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. 0-18 353-78-77.
Prenumeratę na kraj i zagranicę przyjmuje Piotr Szafran, Hańczowa 8, 38-316 Wysowa, woj. Małopolskie
Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów. Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z poglądami redakcji.